

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

TESTAMENTAIRE VRIJHEID IN ENGELAND

De speciale positie die de Engelse « common law » in de Europese rechtssystemen inneemt, is wel het meest treffend in het domein van het erfrecht en aanverwante vraagstukken : het is het enige (belangrijke) Europese rechtssysteem (1) dat geen enkele vorm zelfs niet het principe erkent van een erfachtelijke « reserve » of « legitime » in het voordeel van zekere verwanten van de erflater.

Een verklaring van dit feit kan in een land als het — traditionele — Engeland vermoedelijk slechts worden gevonden in historische situaties en ontwikkelingen, dikwijls daterend van eeuwen terug.

* * *

De scherpe splitsing die ons reeds in de eerste bronnen treft tussen de « chattels » (min of meer wat wij kennen als « roerende » goederen) en « land » is niet een typisch Engels feit in de middeleeuwen; wel merkwaardig echter is het feit dat het erfrecht aangaande beide soorten goederen zich langs totaal verschillende wegen heeft ontwikkeld en dit tot voor enkele jaren (1925).

Een voldoende verklaring hiervan is niet alleen dat de erfopvolging van de roerende goederen zeer vroeg onder de bevoegdheid kwam en voor eeuwen bleef van de kerkelijke rechtbanken; zoals we zullen aanwijzen heeft het ontstaan van een instelling als het « eerstegeboorterecht » (« primogeniture »), die van feodale aard was, de bres, die reeds vroeger was geslagen in het oud-germaanse recht, definitief gemaakt en dit op het ogenblik dat de hernieuwde invloed van het Romeins recht met zijn opvattingen over de éénheid van de nalatenschap, zich had kunnen doen voelen zoals elders in Europa (2).

I. De onroerende goederen (land).

In bronnen daterend uit de 12e eeuw (3) vinden we onmiskenbare aanduidingen van zekere beperkingen die, betreffende zekere feodale goederen, aan de vrijheid tot vervreemden van het familiehoofd werden opgelegd. De regel moet niet zeer precies omlijnd zijn geweest en in de bronnen vinden we geen juiste omschrijving van wat het « reasonable portion », waarover de vader slechts mag beschikken, omvat. Toch was het de wet dat de vader zijn toekomstige erfgenaam niet zonder dezes toestemming mocht ont-

erven door een gift of andere vervreemding onder levenden. Eigenaardige wet nochtans, vermits het de vader toegelaten was vrij te schenken aan kerken voor liefdadige doeleinden of aan andere personen dan zijn eigen zonen (zelfs aan zijn bastaardkinderen die aldus van een betere positie genoten dan de wettige kinderen). Het doel van deze beperkingen was dan ook klaarblijkelijk niet zozeer de familiebelangen, maar wel de gelijkheid onder de zonen te waarborgen.

Ze verdwenen vrij plots in de « revolutie », die werd teweeggebracht door de opkomst rond de jaren 1200 van de « primogeniture » in de hogere feodale klassen van de maatschappij.

Deze instelling, die wil dat gans de onroerende nalatenschap overgaat op de oudste zoon, kon bezwaarlijk haar oorsprong vinden in de sfeer van het erfrecht. Het is klaar uit de geschiedenis dat we deze oorsprong moeten zoeken in de eisen van het feodale regime : het was van belang voor de koning en de lord dat de onroerende goederen (zij alleen waren waardevol in de middeleeuwen) onverdeeld op één erfgenaam overgingen, opdat door deze de verplichting, de dienst, aan elke feodale eigendom verbonden, zou kunnen voortgezet worden; deze dienst was van militaire aard en kon slechts vervuld dank zij de opbrengsten van aanzienlijke feodale goederen (4). Nadien, onder Hendrik II, kreeg de « primogeniture » een algemene verspreiding onder de aktie van de nieuw gevormde « King's Court ». Dit hof, op dit ogenblik reeds bestaande uit beroepsjuristen, wier hoofddoel was het recht te rationaliseren en te vereenvoudigen, bevorderde de « primogeniture » vooral omdat het een eenvoudige regeling van de nalatenschappen was en maakte dat op enkele jaren tijd de « primogeniture » een algemene instelling werd, zelfs in de lagen van de bevolking en in de gevallen waar de belangen van de heer niet op het spel stonden. Zoals wij meermaals zien gebeuren in Englands rechtsgeschiedenis, bestond de eenmaking van het recht er in dat van het « great folk » uit te breiden tot de lagere klassen. Later onder Edward I, wanneer de militaire noden van de feodale heer op de achtergrond geraakten, ziet men in het voordeel van de « primogeniture » aanvoeren dat het van belang is voor het land een klasse van rijke landeigenaars in het leven te houden, die er kunnen voor zorgen dat de gronden bewerkt en de bewerkers beschermd worden (5). In Engeland bleef de

instelling van de «primogeniture» ook nadat de (feodale) omstandigheden, waaruit ze was ontstaan, verdwenen.

De doorvoering van de «primogeniture» moet voor het erfrecht van het middeleeuwse Engeland van beslissende betekenis zijn geweest.

a) Na de «primogeniture» was het onlogisch nog de vroegere beperkingen aan de vrijheid van vervreemden te behouden; deze waren immers bedoeld als een bescherming niet zozeer van de belangen van de familie maar wel van de gelijkheid onder de zonen: hun behoud wordt vanzelfsprekend kontradictorisch en zonder zin wanneer de ganse nalatenschap op de oudste zoon overgaat en aldus het principe van gelijkheid bewust wordt genegeerd. «Vrijheid van vervreemden komt in het spoor van de «primogeniture». Deze twee kenmerken, die ons Engels recht onderscheiden van het recht dat er het meest aan verwant is, dat van de Franse «coutumes», zijn eng met elkaar verbonden» (8).

Formeel verliep het proces waarschijnlijk langs de instelling van de «warranty», waardoor een vader aan de koper of begiftigde waarborgt dat zijn zoon zich nadien tegen deze vervreemding niet zal verzetten. Dit nam alle grond voor een latere eis vanwege de erfgenaam weg.

Op het einde van de 13e eeuw is de situatie klaar aldus: de vader heeft het recht vrij zijn gronden te vervreemden tijdens zijn leven, zonder de toestemming van zijn oudste zoon.

b) Anderzijds, nochtans, is het hem onmogelijk te beletten door testamentaire beschikking dat zijn erfgenaam na zijn dood al de nagelaten onroerende goederen zal erven.

Van «testament» was er — met uitzondering van enkele vage invloeden van het Romeins recht sinds Bologna — eigenlijk in het Engels recht van de 12e en 13e eeuw geen sprake (7). Wel was de oude «post obit» gift van land bekend en het is deze die tijdens deze eeuwen steeds meer verboden wordt, tot, in de loop van de 13e eeuw (waarschijnlijk de eerste helft) de hervormde «King's Court» de post mortem beschikkingen van land (8) definitief verbodt (9).

Het is niet mogelijk van deze beangrijke evolutie de juiste grond te kennen.

Volgens Maitland (10) kan de verklaring niet uitsluitend gezocht in de eisen van het feodale regime en de belangen van de heer of de koning. Dezelfde belangen stonden immers op het spel wanneer toegelaten werd vrij gronden te vervreemden tijdens het leven van de erflater. Bovendien verdween de oude «post obit» slechts zeer laat in de 12e eeuw of zelfs in het eerste gedeelte van de 13e, lang nadat het feodalisme uit Frankrijk het Angelsaksisch Engeland had overspoeld. Trouwens deze «post obit»-gift was genoeg bekend in Normandië zelf, waar het Engelse feodalisme vandaan kwam. Glanville, de eerste «schrijver» van het Engelse recht in wiens tijd de «King's Court» zich voor het eerst begon te verzetten tegen de «post obit»-gift, verklaart dat, als iemand vrij een gift mag doen tijdens zijn leven, hij dit niet meer mag doen in het aanzijn van de dood omdat op dit ogenblik dikwijls het geheugen en het verstand in gebreke zijn en dat men niet mag toelaten dat in die omstandigheden een beschikking wordt «afgedwongen». Hij spreekt niet van de belangen van de lord en Maitland besluit dat het verbod werkelijk was ingegeven in het belang van de erfgenaam en hij voegt er bij (11): «... deze rechters (van de King's Court) waren de erfgenaam iets verschuldigd. Ze waren op het punt hem alle recht in het land te ontzeggen

zolang de erflater leefde. In de vlugge en plotse manier van handelen, die hun eigen was, maakten ze een kompromis».

Wij begrijpen deze evolutie beter als we bovendien rekening houden met de gespannen toestand en de wrijvingen tussen de kerkelijke rechtbanken en deze van de «common law», welke in het belang van de staat grenzen wilden stellen aan de in principe aanvaarde jurisdictie van de kerkelijke rechtbanken over testamentaire beschikkingen. De juristen van de «common law» construeerden deze beschikkingen als giften zonder werkelijke overgave van «seisin» (bezit) en dus als ongeldig voor de «common law».

Holdsworth, die bovenstaande als mogelijke redenen aanziet, meent nochtans dat een meer waarschijnlijke verklaring te vinden is in het belang van de lord, wiens inkomsten en feodale rechten aanzienlijk zouden verminderen indien zijn «tenant», de vazal, vrij over het verdere lot van de feodale gronden mocht beschikken en aldus de normale werking van de «primogeniture» teniet doen (12).

Er moet o.i. een onderscheid worden gemaakt tussen de testamentaire vrijheid t.o.v. de rechten (of eisen) van de lord en dezelfde t.o.v. de belangen van de oudste erfgenaam. Het is waarschijnlijk dat zonder de toestemming van de lord geen gift, zelfs geen gift onder levenden, mocht worden toegestaan (13). Dit gezag van de lord verdween wel stilaan, maar de vraag is of, in de periode die hier wordt beschouwd en waarin het verbod zich voor het eerst deed voelen, een erflater, mits toelating van zijn lord, zijn erfgenaam kon onterven bij testament. En deze vraag kunnen we negatief beantwoorden (14).

Wij menen dat de verklaring moet gevonden in de «politiek» van de nieuw gevormde «King's Court» en de juristen van de nieuwe common law: enerzijds bevorderden deze, om de genoemde reden, de instelling van de «primogeniture», lieten logischerwijze vrije vervreemding tijdens het leven van de erflater toe, maar gingen niet zover dat ze de erfgenaam konden laten onterven en alzo de «primogeniture» ondermijnen — het was een kompromis; anderzijds trachtten ze alle bevoegdheid van de kerk over onroerende goederen te weren en nadat ze aan de kerkelijke rechtbanken het recht hadden ontzegd over testamentaire beschikkingen controle uit te oefenen, kwamen ze er toe niemand nog vrij te laten beschikken bij testament over zijn gronden.

Wat er ook van zij, één zaak is zeker: het verbod van testamentaire beschikkingen was niet ingegeven door de idee dat de familiebelangen beter moesten beschermd worden en door het geloof dat de familie best beveligd was door de bestaande regels van het erfrecht, waarop geen uitzondering of afwijking bij testament kon toegelaten worden; deze regels immers waren de klaarblijkelijke onterving van de ganse familie met uitzondering van de oudste zoon.

Wij kunnen aannemen dat in de eerste tijden van de «primogeniture» deze instelling in feite niet tegenstrijdig was met de belangen van de familie, omdat ze niet aanzien werd als een privilege voor de oudste zoon, die eerder het goed beheerde in het belang van de ganse familie; wanneer later evenwel de kerkelijke en wereldlijke juristen — gedeeltelijk onder invloed van het Romeins recht — de instelling gaan trachten te definiëren en een plaats te geven in hun algemeen eigendomsrecht aan onroerende goederen, wordt de oudste zoon de werkelijke en uitsluitende eigenaar van de ganse nalatenschap.

c) In de volgende eeuwen (14e en 15e) zien we dan

ook een sterke tendenz bij vele erflaters om het testeerverbod te ontgaan. Deze tendenz vond een uitstekend middel in de instelling van de «use» (15). Een lange strijd over de kwestie van de erkenning van de «use» tussen de koning — die door de toepassing ervan in aanzienlijke mate zijn leenrechten en inkomsten zag verminderen — en het parlement leidde tot het totaal verbod in het «Statute of Uses» van 1536. Het sterke verzet waartoe deze wet aanleiding gaf was in hoofdzaak gericht tegen het testeerverbod dat er uit was gevolgd; dit wordt voldoende bewezen door het feit dat het «Statute of Will» van 1540 de rechten van de koning onaangetast laat, maar anderzijds testamenteaire vrijheid schenkt aan de erflaters over een groot deel hunner goederen. In het «Statute of Tenures» van 1660 wordt deze vrijheid uitgebreid tot alle onroerende goederen.

Er was evenwel nog een beperking, ditmaal in het belang van de familie die een zeer lange geschiedenis in het Engels recht heeft doorgemaakt: de instelling van de «dower». En hierover dient nog een woord gezegd. «Dower» is een recht van de weduwe tijdens haar leven op sommige onroerende goederen van haar echtgenoot na dezes dood. Oorspronkelijk werd dit recht alleen in het leven geroepen door een verklaring van de partijen bij het huwelijk, maar nadien, rond 1400, werd het door de wet gegeven aan elke weduw gedurende haar leven; dit was dan de «common law dower». Hij besloeg in principe één derde van de onroerende goederen die de overleden echtgenoot ooit had bezeten tijdens zijn huwelijk (16).

Het was onder de aktie van de «common law»-juristen dat de vroegere, op kontraktuele basis gevestigde, «dower» een instelling werd van de nieuwe «common law», ongetwijfeld bedoeld als een tegenwicht voor de aanzienlijke voordelen die door het erfrecht en het huwelijksgoederenrecht aan de echtgenoot waren toegekend, de wet gaf alle roerende goederen van de vrouw tijdens het huwelijk aan de man als eigenaar en stelde hem aan als ongecontroleerde beheerder van haar onroerende goederen; bovendien had de overlevende echtgenoot het recht van de «curtesy», de tegenhanger van de «dower». «De wetgevers hadden t.o.v. de overlevende echtgenote iets goed te maken» (17).

Deze beperking — en van de vrijheid tot vervreemden en van de testamenteaire vrijheid — die de enige beperking was in het belang van de familie die de «common law» kende, verminderde in belang naarmate de positie van de gehuwde vrouw verbeterde. Reeds van bij de aanvang waren verschillende gevallen aangenomen waarin het recht op de «dower» kon vervallen. Door het gebruik van de «use» en later van de «trust» werden deze aanzienlijk uitgebreid tot in de «Dower Act» van 1833 aan de man het recht wordt toegekend zijn toekomstige weduwe op rechtstreekse of onrechtstreekse wijze de «dower» te ontzeggen. Hierdoor verloor vanzelfsprekend de instelling alle betekenis (18).

II. De roerende goederen («chattels»).

Zoals we zegden zorgde het ontstaan van de «primogeniture» er voor dat de vroeger bestaande scheiding tussen de erfelijke overgang van roerende en onroerende goederen bestendig werd. Vanaf dit ogenblik heeft de naam «heir» alleen nog betrekking op de oudste zoon, die alle onroerende goederen erft; deze komt geenszins tussen in de overgang van de roerende goederen.

Deze laatste komen onder de bevoegdheid van de

kerkelijke rechtbanken en voor eeuwen wordt hun lot door deze rechtbanken bepaald. De «ordinarius» was van oudsher bevoegd controle uit te oefenen over vrome en liefdadige giften. Stilaan verzekert de kerk zich een algemeen recht tot bescherming van de laatste wil. De concessie wordt definitief toegestaan onder het rijk van Hendrik II door de rechters van het koninklijk hof, niet zozeer omdat de meeste en de belangrijkste leden hiervan zelf geestelijken waren, maar omdat ze beseften dat — nu de oude «post obit»-gift langzamerhand onder vreemde invloed werd omgevormd in een echt testament — alleen de kanonisten, teven romanisten, een leer van het testament bezaten (19).

Nu de oudere wet, die de erfgoederen aan de familie gaf, voor de onroerende goederen was verbroken door de instelling van de «primogeniture», verdween ze ook stilaan voor de roerende. Onder de invloed van de kerk, die juridictie had gekregen over de testamenten, ontstond er immers in de loop van de 12e eeuw een echte «horror of intestacy», zodanig dat iemand die stierf zonder testament aanzien werd als iemand die de laatste heilsmiddelen had afgewezen. Sterven zonder testament was zoveel als sterven zonder laatste biecht. Zo komen we tot de eigenaardige situatie dat, waar testamenteaire beschikkingen verboden zijn voor onroerende goederen, deze integendeel de normale, de bijna verplichte regeling zijn voor de roerende nalatenschappen.

Aan deze testamenteaire beschikkingen werden nochtans beperkingen gesteld. Welke deze waren vóór de 12e eeuw is niet bekend; in elk geval kan men met zekerheid zeggen dat in de 12e en 13e eeuw een tamelijk omlind schema van wat we kunnen noemen een «legitim», algemeen in voege was (20); de vrijheid van beschikken bij testament was maar absoluut in het geval dat noch de vrouw noch kinderen overleefden. Indien alleen de vrouw overleefde dan had zij recht op de helft; als slechts kinderen overleefden hadden deze gezamenlijk eveneens recht op de helft, indien tenslotte en de vrouw en de kinderen overleefden hadden we de «tripartite division»: «wife's part», «bairn's part» (deel der kinderen) en «dead's part» (deel waarover de erflater vrij mocht beschikken), ieder dezer delen bevattende één derde van de nalatenschap. Onder elkaar verdeelden de kinderen op gelijke wijze met uitzondering van de «heir» (de oudste erfgenaam), die geen recht had tenzij hij zijn (door «primogeniture» geërfd) deel inbracht; een vooraf bevoordeeld kind moest eveneens zijn ontvangen deel inbrengen eer het kon deel hebben aan de verdeling.

Er was een bijzondere actio («writ») voorzien om dit recht te beschermen: de «writ de rationabili parte bonorum». De bescherming was uitsluitend tegen onterving bij testament. Op giften en vervreemdingen tijdens het leven van de erflater had zij geen vat.

Dit was ongetwijfeld de toestand op het einde van de 13e eeuw. Stilaan nu zien we dan in de 14e en 15e eeuw deze beperkingen verdwijnen. We treffen nog akties aan ingesteld door de weduwe of de kinderen tegen de testamentuitvoerder om de «legitim» of «reasonable part» op te eisen, maar tijdens gans deze periode wordt de oorsprong van dit recht betwist. Sommige eisen steunen zich op de woorden van het «Great Charter», waaraan evenwel door de tegenstanders van de «legitim» een nieuwe en engere betekenis wordt gegeven; andere akties roepen een «common custom of the realm» in maar alweer verzetten de juristen van de nieuwe «common law» zich hiertegen alsook de lords in het parlement. De enige

waarop veilig beroep kon worden gedaan waren de lokale gewoonten, op voorwaarde dat deze werden erkend door de rechtbank.

Deze ganse materie behoort nochtans nog steeds tot de jurisdictie van de kerkelijke rechtbanken en, zoals Maitland (21) gepast aanwijst, waren deze lokale gewoonten eerder deze van diocesen en provincies dan wel van graafschappen en municipaliteiten. Onze aandacht moet gaan naar wat er gebeurt aan de twee bestaande metropolitane hoven: in de noordelijke provincie van York bleef het oude systeem van de « legitim » tot 1692 (22); de zuidelijke provincie nochtans (met uitzondering van Londen), onder jurisdictie van het hof van Canterbury, was reeds lang tevoren een andere weg opgegaan en had « legitim » uit de algemene « custom » van de provincie geweerd.

Hoe dit gebeurde is niet met volstrekte zekerheid te zeggen. Het is klaar dat de kanonist van die tijd geen belang had in het behoud van de oude beperkingen: op theoretisch plan kunnen we zeggen dat deze beperkingen niet pasten in het « ius commune » van de kerk en « dead's part », « bairn's part » enz. vond hij evenmin in zijn romeins recht; van een praktisch standpunt uit is het klaar dat de kerk slechts legaten te winnen had door de oude beperkingen te negeren. En dat de ommekeer eerst in het zuiden plaats greep is begrijpelijk als men rekent met de nabijheid van de « common law »-rechtbanken over wier tegenstand werd gesproken. Zoals Maitland zegt (23) was in de 14^e eeuw het feit alleen dat er iets werd gedaan door de kerkelijke rechtbanken al voldoende om de rechters van de koninklijke rechtbank en de lords te overtuigen dat er iets verkeerd werd gedaan. In het zuiden was de controle van de kerkelijke rechtbanken nooit zo efficiënt als in de noordelijke provincie en hun bevoegdheid verdween ook veel vroeger wegens de opkomende rivaliteit van de nieuwe « common law »-rechtbanken.

We komen hierop terug, we willen om dit kort overzicht te besluiten enkel de verdere evolutie aanduiden die er in bestond de testamentaire vrijheid van de zuidelijke provincie uit te breiden tot de provincie York (1692), Wales (1696) en tenslotte Londen city (1724).

III. Nu we in 't kort de evolutie hebben geschetst kunnen we de vraag stellen of de sterke strekking die we onmiskenbaar in die evolutie vonden naar een volstrekte testamentaire vrijheid een of andere basisopvatting impliceert over het erfrecht en het verband tussen het erfrecht en de familie, die grondig verschillend zou zijn van deze op het vasteland.

Men is geneigd terzake te spreken — soms met een zekere afschuw — van de mogelijkheid voor een Engelse vader zijn kinderen totaal te onterven door een legaat bv. aan een liefdadigheidsinstelling, aan een vriend of zelfs aan een of andere club... Het treft de Europeaan van het vasteland en hij wil dit graag toeschrijven aan het « diep ingeworteld vrijheidsgevoel » en het individualisme die volgens hem de Engelsman kenmerken.

Anderzijds, zegt men, moet rekening gehouden met de opvattingen die zich in Engeland ontwikkelden over de familie zelf en het systeem van het huwelijksgoederenrecht. In dit verband is het zeker een aanduiding dat de familie-medeïgendom die in de Franse « coutumes » grotendeels verantwoordelijk was voor het ontstaan van de « réserve » (waarvan de hoofdbedoeling was de goederen te houden binnen de sfeer van de familie en die aldus alleen de overgeërfde goederen,

de « propres », niet de aangeworven goederen betrof), naar alle waarschijnlijkheid in Engeland niet of slechts in zeer geringe mate bestond (24).

Het lijkt geen twijfel dat het Engels testament moet gezien worden in het geheel van de gewoonten en in de ganse sfeer van het Engels recht. De praktijk van de Engelse « family settlements » (25), de sociale opinie en de standardiserende invloed van de Engelse rechtspractici hebben er toe bijgedragen dat in feite de testamentaire vrijheid zelden tot « tragische » gevolgen aanleiding gaf.

Het komt nochtans voor, in het licht van de korte uiteenzetting die we aan de Engelse historie op dit gebied wijdden, dat we het beslissend antwoord op de vraag die ons bezighoudt moeten zoeken in het eigen domein van het erfrecht, in de plaats die de testamentaire vrijheid hier innam.

De beschikking bij testament is een afwijking van de regels die de erfopvolging volgens het gemeen recht beheersen. De reserve, de legitime of in het algemeen de beperkingen aan de vrije beschikking bij testament zijn meestal een afdwingen van een gedeeltelijke of minimum-toepassing van de regels die door het gemeen recht worden geacht normaal de erfopvolging te moeten regelen of i.a.w. het testament van de « bonus pater familias », de « reasonable » man uit te maken.

Indien deze regelen van erfopvolging een (min of meer gelukte) poging zijn om de belangen van de familie uit te drukken in termen van vermogensrecht dan is de testamentaire vrijheid een gevaar (of kan ze aldus aangezien worden) voor de belangen van de familie.

a) Nu hebben we menen aan te wijzen dat, wat de vererving van onroerende goederen aangaat, een beslissende instelling als de « primogeniture » zeker niet was bedoeld als een bescherming van de familiebelangen. In elk geval kon ze niet worden beschouwd, in haar definitieve vorm, als een « normale » manier van erven van het standpunt van de familie, de weduwe en de jongere kinderen. Welnu, in zulke situatie is het testament het instrument bij uitstek voor de erflater om een « onrecht » (van het standpunt van de familie) goed te maken.

Uit wat we kunnen leren van de evolutie en de strijd die leidden tot het « Statute of Wills » in 1540 blijkt dat wat de Engelse erflater betrachtte was: de klaarblijkelijke onterving van zijn familie door de « primogeniture » te ontgaan. En wij menen dat in Engeland gedurende eeuwen het testament deze en vóór alles deze rol heeft moeten vervullen. Treffend in dit opzicht zijn de bewoordingen die voorkomen in het voorwoord van het statuut zelf en die de motieven van de wet uiteenzetten: de wet wil aan de toestand verhelpen « ... waarin het de erfslaters niet mogelijk is op degelijke wijze... hun families te onderhouden noch voor de goede opvoeding en opleiding van hun wettelijke afstammelingen te zorgen... » en de wet wil het de erfslaters mogelijk maken « in de rechten van hun kinderen en afstammelingen te voorzien » (26). In de gegeven toestand was er geen vrees voor misbruik van de testamentaire macht of tenminste was deze vrees op de achtergrond gedreven door het voordeel dat het testament en dit alleen in het belang juist van de familie kon opleveren. En vermits de regels van wettelijke erfopvolging inzake onroerende goederen geen belangrijke wijzigingen ondergingen tot in 1925 was er geen reden om de houding tegenover het testament te herzien. Op haar beurt was de instel-

ling van de «dower» niet tegenstrijdig hiermee; integendeel de geschiedenis van deze instelling bevestigt de stelling dat de testamentaire macht eerder als een weldaad voor de familie was aangezien (27).

b) De evolutie die we hebben beschreven van het erfrecht der roerende goederen brengt ons tot dezelfde vaststelling.

De «legitim» vond haar oorsprong zeker niet in een algemeen wantrouwen tegenover de testamentaire vrijheid — na al wat we vinden aan «horror of intestacy», verkondigd door de kerk. Het is klaar dat de instelling van de «legitim» niet wees op een konflikt tussen de testamentaire vrijheid en de belangen van de familie; we kunnen zelfs verder gaan en ons afvragen met J. Unger of de «legitim» wel degelijk in het belang van de familie optrad en of ze op een gegeven ogenblik in plaats van het maximum dat kon worden vervreemd van de familie, niet eerder de gedwongen onterving betekende van de familie tot het beloop van het «dead man's part» dat in elk geval naar liefdadige doeleinden moest gaan (28). Het lijkt niet onwaarschijnlijk als we beseffen dat oorspronkelijk het testament waarschijnlijk groeide uit de «pious gifts» en dat deze voorbestemd waren om de essentie van het testament uit te maken zodat de bedoeling van de eerste testator alleen was te zorgen voor de redding van zijn ziel door giften aan kerken en liefdadige werken.

In elk geval kunnen we gerust aannemen dat het verdwijnen van de «legitim» in de zuidelijke provincie niet wees op een vermindering van de aandacht voor de rechten van de familie en speciaal van sommige erfgenamen.

In 1692 werd in de noordelijke provincie de «legitim» afgeschaft (onder het motief van de bescherming van de belangen van de jongere kinderen) en in 1724 in Londen (onder het motief dat beperkingen aan testamentaire vrijheid rijke kooplieden zou weerhouden zich in Londen te vestigen).

Ondertussen echter had in het zuiden het «Statute of Distribution» van 1670 de vage en fragmentarische regels van wettelijke erfopvolging niet alleen beter omlijnd maar ook «verbeterd» in het belang nl. van de familie, waaraan voortaan de ganse nalatenschap en niet alleen de twee derden hiervan zou toekomen. Welke ook de redenen waren, gegeven aan de statuten die tussen 1692 en 1724 de «legitim» afschaften, het lijkt geen twijfel dat, onder invloed alweer van de «common law»-juristen, de verre bedoeling was de verbetering in de regels van wettelijke erfopvolging van het zuiden uit te breiden over gans Engeland en te komen tot een rationeel en eenvormig systeem (29). In Engeland was de «legitim» in feite niet een afdwingen van een minimum toepassing van de regels van wettelijke erfopvolging. De «legitim» ging deze regels vooraf en deze laatste werden nadien naar het voorbeeld van de «legitim» uitgebouwd. Wanneer de kerk haar jurisdictie verloor over testamentaire beschikkingen en dus ook over de «legitim» was het de taak van de lekenrechtbanken in de opvolging te voorzien; dit werd gedaan door het «rationaliseren» en verbeteren van de regels van wettelijke erfopvolging. Het is normaal dat dit eerst in het zuiden gebeurde (1670). Het is even normaal dat nadien in de andere provincie en de andere gewesten deze wettelijke erfopvolging de «legitim» ging vervangen. En hiermee treedt de geschiedenis van het Engelse testament in een nieuwe periode.

Maar vooraleer dit kort overzicht van de geschiede-

nis te beëindigen willen we tot enkele *besluiten* komen :

1) Het is onjuist zich deze Engelse testamentaire vrijheid voor te stellen als onafscheidelijk verbonden met een diep ingeworteld in het «Engels nationaal gevoel». De tijd van de «legitim» (roerende goederen) en het testeerverbod (onroerende goederen) ligt niet zo ver in het verleden. En beide beperkingen verdwenen uit het Engels recht niet uit oorzaak van diepe wijzigingen in de opvattingen aangaande de familie en de rechten van de kinderen, maar uit oorzaak van historische ontwikkelingen eigen aan een bepaalde tijd en situatie, die niet direkt in verband stonden met algemene opvattingen over erfrecht en familie. Het mag genoteerd dat sommige schrijvers van Engelands rechtsgeschiedenis en o.a. de meest vooraanstaande onder hen F. W. Maitland uiteindelijk beroep doen op de veelzeggende term «historical accident».

2) Bovendien, zoals we meenden aan te tonen, werd de testamentaire vrijheid nooit aangezien als een gevaar voor de belangen van de familie of de rechten van de afstammelingen; deze was integendeel geroepen om ofwel vage en ontbrekende regels van wettelijke erfopvolging aan te vullen (roerende goederen) ofwel het onrecht aan de familie en de jongere erfgenamen aangedaan te herstellen (onroerende goederen). Het is in dit opzicht typisch dat, wanneer de regels van wettelijke erfopvolging in 1925 een definitieve verbetering ondergingen in het belang van de familie, men om deze «ideale» of «normale» regels op te stellen zich baseerde op de resultaten van een onderzoek van een groot aantal testamenten !

3) Dit alles neemt niet weg dat — met de belangen van de familie in de toekomst voor ogen — dit «historisch... toeval» waardoor de beperkingen aan de testamentaire vrijheid verdwenen, naar alle waarschijnlijkheid wel geen gelukkig toeval is geweest omdat het konflikt dat bij nieuwe omstandigheden kan oprijzen — en zoals we zullen zien, in feite ook oprees — de Engelse familie en de kinderen in 't bijzonder, zonder enige bescherming laat. In dit verband moeten we immers rekening houden met het feit dat het Engels recht slechts moeizaam en met een zekere vreesachtigheid uit zijn historische precedents geraakt, en hier is de uitspraak waarmee Maitland zijn hoofdstuk over het middeleeuws erfrecht besloot misschien wat sterk maar alleszins profetisch : «Het is in het domein van het erfrecht dat ons middeleeuws recht zijn grootste vergissingen beging. Het waren «natuurlijke» vergissingen. Er was veel te zeggen voor het eenvoudig plan al de onroerende goederen aan de oudste zoon te geven. Er was veel voor te zeggen de kerkelijke rechtbanken alle jurisdictie over testamentaire beschikkingen te laten... Maar de gevolgen zijn zwaar geweest. We betreuren ze op dit ogenblik en we zullen ze betreuren zolang er sprake zal zijn van roerende en onroerende goederen» (30).

IV. Moderne beperkingen aan de testamentaire vrijheid in het Britse Commonwealth.

a) Nieuwe houding tegenover het testament.

Zoals we zegden vangt een nieuwe periode in de geschiedenis van het Engels testament aan op het ogenblik dat de regels van wettelijke erfopvolging precies en in verbeterde vorm werden vastgelegd. Dit «ogenblik» is niet juist te situeren, was niet hetzelfde voor

roerende en onroerende goederen en loopt eigenlijk over een ganse periode. In elk geval, eens dat de regels van wettelijke erfopvolging beter de familiebelangen uitdrukken, is het testament het middel bij uitstek niet meer om deze rechten van de familie te behartigen; meer nog, er ontstaat — steeds in naam van de familie — meer aandacht, soms wantrouwen, voor de gevaren van het testament. Zo ontstaat, wat Maine noemt, de «moderne idee van de testamentaire macht» die in het Engels recht tot vóór enkele eeuwen niet bekend was, evenmin als in het oudere romeins recht (31).

De ommekeer nam voorzeker een verre aanloop in 1670 met het «Statute of Distribution» voor roerende goederen en heeft zijn beslissing gekregen in 1925, wanneer de «primogeniture» wordt afgeschaft, de erfopvolging van de roerende goederen nog verder verbeterd wordt in het belang van de familie en het principe van de unitaire nalatenschap wordt vastgelegd.

Deze wijziging in de houding tegenover de testamentaire macht was ongetwijfeld de voornaamste verklaring van het feit dat we van bij de aanvang van de 20^e eeuw, maar vooral sinds oorlog 1914-18, in belangrijke «common law» jurisdicties een sterke strekking aantreffen naar een inperking van de testamentaire macht, tot eindelijk, in Engeland zelf, de wetgever in 1938 ingreep.

b) Het voorbeeld van Nieuw-Zeeland, Australië en Canada.

De eerste wetgevende pogingen om tussen te komen in de vrije uitoefening van de testamentaire macht vinden we niet in Engeland zelf maar wel in sommige van de dominions en vooreerst in Nieuw-Zeeland in de «Family Protection Act» van 1900. De idee die aan de grondslag ligt van de beperkingen die aan de testamentaire vrijheid worden aangebracht is niet deze van onvervreembare rechten die sommige erfgenamen in de nalatenschap zouden hebben, maar enkel het recht van sommige «dependents» van de erflater op onderhoud («maintenance») uit de nalatenschap. Geen onveranderlijke regel wordt vastgelegd maar het wordt aan de wijsheid van de rechter overgelaten te oordelen in elk geval of de erflater in voldoende mate heeft voorzien in de nood van zijn vrouw en van sommige van zijn kinderen, deze nl. die niet in staat zijn zelf voor hun onderhoud te zorgen. Deze idee wordt volledig uitgewerkt in het basisstatuut, de «Family Protection Act», van 1908 (gewijzigd in 1936, 1939, 1943 en 1947) (32).

Sinds deze eerste experimenten hebben niet minder dan 14 andere «common law»-jurisdicties het voorbeeld van Nieuw-Zeeland nagevolgd. Hierbij horen al de provincies van Australië en vijf provincies van Canada, nl. Alberta, Brits Columbia, Manitoba, Ontario en Saskatchewan (33).

c) Wetgevende voorstellen in Engeland.

Het moederland zal het laatste zijn om deze belangrijke stap, die een totaal nieuwe idee in de «common law» binnen brengt, te zetten. De wetsvoorstellen die in 1928 («Lord Astor Bill») en in 1931 («Wills and Intestacies (Family Maintenance) Bill» of ook genoemd «Rathbone Bill») werden neergelegd, het eerste in het Hogerhuis en het tweede in het Lagerhuis, gaan volledig in de richting van de genoemde statuten der dominions. In de aangegeven motieven wijzen de opstellers op de uitzonderlijke plaats die het Engels recht op dit gebied inneemt, de toestand in Schotland, kontinentaal Europa en het voorbeeld

van Nieuw-Zeeland; zij onderlijnen de plicht van de erflater voor het heil van vrouw en kinderen na zijn dood te zorgen en halen steeds talrijker wordende gevallen aan van testamentaire willekeur, die plots ganse families zonder middelen laat. Tijdens de drukke besprekingen die leidden tot het intrekken van de voorstellen, werd het bezwaar gemaakt dat de voorgestelde inmenging in de testamentaire vrijheid van een persoon niet alleen overtalrijke en onverkwikkelijke processen zal veroorzaken, maar ook tot onrechtvaardigheden kan aanleiding geven; men moet het immers in principe aan de erflater zelf overlaten zijn beschikkingen te maken vermits hij, en niet de rechter, zijn familie best kent.

Een systeem als dat van de «reserve» of de oudere «legitim» scheen, zoals uit het geheel van de bespreking kan opgemaakt, geen kans te hebben o.a. omdat in de onveranderlijke beperkingen waartoe zij aanleiding geven nog minder de speciale en verscheidene familiebetrekkingen tot hun recht kunnen worden gebracht. De meerderheid was wel bereid eventueel een kleine onderhoudsrente uit de nalatenschap toe te staan in het voordeel van sommige «dependants» (34).

Gezien het geringe succes werden beide voorstellen ingetrokken.

d) In 1938 tenslotte werd de «Inheritance (Family Provision) Act», die een jaar later (13 juli 1939) in voege kwam, gestemd — na een heftige strijd met een afzijdige regering en een vijandige magistratuur en balie. Met het gevolg dat de wet, hoewel volledig opgevat naar het voorbeeld van de regelingen in voege in de dominions, in het bijzonder in Nieuw-Zeeland, verschillende restricties aanbracht die onbekend waren in de statuten der dominions (vooral inzake macht van de rechter om uitkeringen toe te staan boven een bepaald maximum, uitgedrukt in verhouding met het bedrag van de nalatenschap).

De manier waarop de beperkingen van of liever de inmenging in de testamentaire vrijheid wordt georganiseerd, is totaal nieuw voor het Engels recht: ze heeft o.i. niets gemeens met de systemen van «reserve» en «legitim» in voege o.a. in Europa, waarbij aan de erfgenamen zekere onvervreembare en onveranderlijke rechten worden toegekend in de nalatenschap; in geen enkel opzicht werd bovendien beroep gedaan op de vroeger bekende «legitim».

Er wordt geen afbreuk gedaan aan het principe dat iedereen het recht heeft bij testament vrij over zijn goederen te beschikken en zelfs bepaalde erfgenamen te onterven. Alleen wil men verhinderen dat een erflater, wanneer hij anders kon, bepaalde personen, de «dependants», zonder middelen van bestaan achterlaat. De grondidee is deze van «maintenance».

De beperkingen die worden aangebracht zijn soepel opgevat, niet in onveranderlijke regels vastgelegd en hun toepassing wordt volledig overgelaten aan de discretionnaire bevoegdheid van de rechtbanken die in elk geval moeten oordelen of er voldoende redenen zijn om de beschikkingen van het testament als «onredelijk» t.o.v. bepaalde erfgenamen te bestempelen. Deze macht van de rechtbanken is nochtans binnen zekere restricties gehouden wat betreft: 1) de klassen van «dependants», die op de wet kunnen beroep doen; 2) de macht van de rechtbanken om tussen te komen wanneer de beschikkingen van het testament om bijzondere redenen niet «onredelijk» zijn, en 3) de natuur en het bedrag van de vergoedingen die kunnen toegestaan worden.

Het gaat in het algemeen om personen die ten laste

waren van de erflater tijdens dezes leven en die bijgevolg na zijn dood achterblijven zonder middelen van bestaan. Bedoeld zijn: de overlevende echtgenoot (of echtgenote), ongehuwde dochters, minderjarige kinderen en tenslotte zonen of dochters, die wegens fysische of geestelijke gebreken niet in staat zijn in eigen levensbehoeften te voorzien. Geadopteerde kinderen zijn aanzien als wettelijk. De echtscheiding dooft elke aktie uit. (Sectie I, artikel 1 van de wet.)

Welke maatregelen kan het hof nemen? In de bewoordingen van de wet: «indien het hof oordeelt dat het testament niet op redelijke wijze voorziet in het onderhoud van ... dan kan het bevelen dat zulke voorziening als het redelijk oordeelt zal gemaakt worden uit de (netto) nalatenschap in het onderhoud van ... die «dependants». (Sectie I, artikel 1 van de wet.) Deze bevoegdheid is aldus zeer ruim omschreven. Alles hangt af van wat verstaan wordt door de rechter als «reasonable provision». Als criteria geeft de wet slechts vage aanduidingen, in sectie I, artikel 6 en 7, verwijzend naar het bedrag van de nalatenschap, de materiële toestand van de «dependent», zijn vroeger gedrag t.o.v. de testator en de redenen die blijken deze geweest te zijn van de testator bij een of andere beschikking (b.v. het geval dat een erflater tijdens zijn leven een belangrijke gift aan een zijner latere «dependents» had gedaan, zou aan deze normaal alle recht op vergoeding bij de dood van de testator ontnemen).

De massa, tenslotte, waarmee dient rekening gehouden in verband met genoemd criterium van de netto-nalatenschap (na aftrekking van de schulden). Indien deze massa 2.000 ponden overschrijdt zal slechts het jaarlijkse inkomen hiervan en niet het kapitaal kunnen aangesproken worden: indien de testator geen echtgenote nalaat en slechts andere «dependents» of slechts een echtgenote en geen andere «dependents» dan kan de uitkering slechts de helft van het jaarlijks inkomen bedragen (sectie I, artikel 3 van de wet). Zelfde regelen in het geval van het testament van de vooroverleden echtgenote. Anderzijds, in geval de netto-nalatenschap 2.000 ponden niet overschrijdt, zal de uitkering geschieden rechtstreeks uit het kapitaal met behoud van dezelfde proportionele maxima (sectie I, artikel 4 van de wet) (35).

De uitkeringen die, met uitzondering voor de kleine nalatenschappen, periodisch geschieden, houden op, wat de overlevende echtgenoot (echtgenote) betreft, bij een nieuw huwelijk en wat de kinderen aangaat, wanneer deze de kwaliteit die hen tot «dependent» in de zin van de wet maakte, verliezen. In elk geval houdt de vergoeding op bij de dood. Anderzijds kan, volgens het oordeel van de rechter de uitkering een aanvang nemen, niet onmiddellijk na de dood van de testator, maar slechts later wanneer de kwaliteit van «dependent» verworven wordt (36).

e) De «Act» was alleen toepasselijk in het geval van testamentaire nalatenschap. In 1952, door de «Intestates' Estate Act», (die van kracht werd vanaf 1 januari 1953) wordt de diskretionnaire macht van de rechtbanken uitgebreid tot nalatenschappen waarover niet of slechts voor een deel bij testament was beschikt. De reden hiervoor door het «Committee on the Law of Intestate Succession» gegeven is dat de noden van een «dependent» in de zin van de «Act» juist dezelfde zijn of nu de nalatenschap bij testament of bij de wet geregeld wordt (37). De bedoeling was vooral vat te hebben op testamenten die slechts een deel van de nalatenschap regelden.

Deze «uitbreiding» van de wet moet ons niet ver-

wonderen; ze levert nogmaals het bewijs dat, zelfs in 1938 en 1952 de diepere bedoeling die vóórlag niet voortspoot uit een principieel wantrouwen t.o.v. het testament als dusdanig, als gevaar voor de belangen van de familie.

f) Besluiten.

1) Na twee eeuwen absolute testamentaire vrijheid worden opnieuw beperkingen gesteld aan het initiatief van de Engelse erflater om vrij in de belangen (of liever, de noden) van zijn gezin te voorzien. We zeggen «opnieuw» en men zal geneigd zijn de parallel te trekken met de oude «writ de rationabili parte bonorum» (38) en inderdaad zijn, op het eerste gezicht sommige gemeenschappelijke aspecten te onderkennen. Sommige schrijvers hebben o.a. in de bepaling van de maxima der vergoedingen de oude «tripartite division» menen te herkennen; hoewel deze maxima inderdaad dezelfde zijn als in de oude «legitim», beperkt o.i. de analogie zich tot wat de regel was in de wettelijke erfopvolging sinds het statuut van 1670, die, en dat dient toegegeven, op haar beurt gebaseerd was op de bepalingen van de oude «writ», zoals we hoger aanwezen.

Het verschil is nochtans zo aanzienlijk dat men werkelijk mag zeggen dat de «Act» van 1938 een nieuwe idee in het Engels recht binnengedragen. Enerzijds reiken de beschikkingen van de «Act» verder dan deze van de oude «legitim»: de bepalingen ervan zijn toepasselijk op gans het vermogen van de erflater en niet alleen op de roerende goederen en waar vroeger alleen de vrouw (en de kinderen) een recht hadden kan nu eveneens de overlevende echtgenoot een eis instellen (39). Anderzijds, in zijn grondidee, reikt de «Act» niet zo ver: het is geen absoluut recht in een bepaald deel van de nalatenschap; het is slechts een recht op onderhoud hieruit, binnen zekere perken en afhankelijk van het oordeel van de rechter in elk geval.

2) En dit is het basisonderscheid, niet alleen met de oude «writ», maar eveneens met de meeste huidige systemen, waarin het recht van de afstammelingen en soms van de vrouw bestaat ofwel uit een recht op een deel van de nalatenschap (in natura), waarover de decujus niet vrij kan beschikken (b.v. de Franse «reserve») ofwel uit een schuldverordering op een deel van de waarde van de nalatenschap (b.v. de Duitse «legitim»). Als er, tenslotte, een zekere analogie kan gezien met de oude Romeinse «querela inofficiosi testamenti», dan is het verschil met de Romeinse rechtelijke «legitima» in haar definitieve verschijning toch opvallend.

Dit maakt een verder vergelijking onmogelijk en bijna zinloos. De Engelse «maintenance» lijkt eerder overeen te komen met andere instituten bestaande op het vasteland en behorende tot het familierecht en de afstamming: de plicht tot onderhoud, die evenwel een einde neemt bij de dood. In de gegeven Engelse situatie heeft men de wet, en niet ten onrechte, een vorm van sociale wetgeving genoemd, waarbij voortaan een deel van de verantwoordelijkheid van de staat voor het algemeen welzijn overgebracht wordt op de familie zelf (40).

Typisch voor het principieel onderscheid met de systemen van «reserve» of «legitim» is de regel dat, met uitzondering voor de kleine nalatenschappen, de uitkering periodisch geschiedt uit het inkomen alleen.

3) Dit alles neemt niet weg dat, naar verschillende waarnemers getuigen (41), het systeem in de verschillende jurisdicties van het Britse Commonwealth

waar het wordt toegepast, bevredigend werkt en zijn vruchten afwerpt.

Dit is o.i. grotendeels toe te schrijven aan — wat orspronkelijk als het hoofdgebrek van de wet werd beschouwd, ook door de rechters die haar moesten toepassen — de algemeenheid waarmee de diskretionnaire macht van de rechtbanken is omschreven. Spoedig diende men het voordeel te erkennen dat soepele inperkingen met zich brengen, vooral in stelsels als deze van de «common law» waar de theorie der precedentes en de «case-method» er toe bijdragen dat de wet steeds «gemaakt» en hermaakt wordt.

Het liet de rechters, die nochtans hun bevoegdheid onder de wet liefst restriktief zien, toe sommige ethische beschouwingen in hun uitspraak te laten doorwegen. Ze vatten hun taak essentieel op als een verbeteren van een tekortkoming aan een morele plicht vanwege de testator: «het Hof moet zich plaatsen in de positie van de testator en nagaan wat hij had moeten doen, rekening gehouden met alle omstandigheden van het geval; hiertoe moet hij uitgaan van de testator als een wijs en rechtvaardig «echtgenoot en vader» (42).

Dikwijls laat deze soepele regeling toe een vergissing van de testator nopens de uitwerking van het testament goed te maken en dan beschermen de rechtbanken de werkelijk wil van de overledene, eerder dan zijn vrijheid in te perken.

Ten slotte laat het procédé toe dieper te kijken naar de ware familieverbanden in elk geval en niet alleen naar bepaalde formele toestanden vóór de wet.

Dit alles brengt ongetwijfeld een belangrijk verschil mede met en een voordeel op de vaste en precies omschreven rechten van de «reservataires», die eerder automatisch, onpersoonlijk en algemeen optreden.

4) Dit aspekt van de wet vinden we uitstekend belicht door Joseph Laufer, in een merkwaardige en recente uiteenzetting (43).

We kunnen schrijver nochtans moeilijk volgen in zijn sympathie voor het «maintenance» principe, wanneer hij dit als essentieel modern aanziet in contrast met het systeem van een «reserve» of «legitime» (44). Volgens schrijver zou dit laatste gebaseerd zijn op het oude begrip dat de nalatenschap het produkt is van een verenigde familie-inspanning en dat dienvolgens deze familie-eigendom gelijk moet verdeeld onder dezen die bijdroegen tot de produktie ervan. En dit begrip zou niet meer relevant zijn voor onze huidige stads- en industriële maatschappij, waarbij de meeste «dependents» niet bijdragen tot het vaderlijk of moederlijk vermogen en het «family home» opgehouden heeft het centrum te zijn van de economische inspanningen van de leden.

Men kan niet zeggen dat b.v. de reserve van de oude Franse «coutumes» op deze notie terugging (het principe was eerder dat de «propres», de eigen goederen moesten terugkeren naar de familie waarvan zij kwamen) evenmin was dit het geval voor de «legitima» van het romeins recht en nog minder voor de «réserve» zoals ze definitief werd vastgelegd in de «Code Napoléon». Of het systeem van de reserve, als een onvervreemdbaar recht op een deel van de nalatenschap, hoort bij de economische verhoudingen van een bepaalde periode (waarbij het deze verhoudingen bevordert of er een uitvloeisel van is), meer of minder modern, is, ondanks bekende uitspraken van sociologen en economen, die onderling dikwijls tegenstrijdig zijn, moeilijk te zeggen en lijkt ons onwaarschijnlijk uit de geschiedenis (45).

5) Wat o.i. vóór elke andere beschouwing verantwoordelijk is voor het verkiezen door de Engelse wetgever van het soepel «maintenance»-systeem is de timiditeit waarmee deze tot een ingrijpen in de zo essentieel geachte testamentaire vrijheid besloot. Voorzeker had het klimaat in vele «common law» juridicties een onloochenbare wijziging ondergaan in die zin dat de uitwassen van de testamentaire vrijheid niet meer als het onvermijdelijk gevolg in individuele gevallen van een principieel kostbare regel werden beschouwd en derhalve als zeldzame uitzonderingen geduld. Anderzijds tegenover de nog sterke sympathie (die, zoals we zagen, in een historisch perspectief gerechtvaardigd was) van het Engels publiek en van de meeste juristen, voor de testamentaire vrijheid, had een verregaand systeem als de reserve geen kans.

De «Act» was noodzakelijkerwijze een compromis.

De vrijheid van testament bestaat nog in Engeland en de testamentaire opvolging is nog aangezien als de normale, de wettelijke als de uitzondering. De beperkingen aan de vrijheid van de testator zijn ver van doortastend en betreffen alleen zijn testamentaire beschikking, zodat ze gemakkelijk door vervreemding en schenking onder levenden kunnen worden ontgaan. Veel hing af van de interpretatie der rechtbanken, maar deze was niet uitbreidend.

De stap die werd gezet was niet indrukwekkend in het perspectief van het recht ter zake op het vasteland. In het Engels perspectief was hij het wel. En in elk geval zijn de inspanningen van de wetgever die bij het begin dezer eeuw een aanvang namen in verschillende landen van het Commonwealth een symptoom dat niet over het hoofd kan worden gezien met het oog op de toekomst van belangrijke delen van het privaatrecht in deze landen. En voor die landen, waar het bestaansrecht van reserve of legitime problematisch wordt kan het een leerrijke aanwijzing zijn.

Dr. jur. ROGER DILLEMANS.

(1) Voor een overzicht: Bourbousson Edouard, «Du mariage, des régimes matrimoniaux, des successions dans les cinq parties du monde», Parijs, 1934.

(2) Plucknett Theodore, «A Concise History of the Common Law», Londen-Boston, 1956 (5e uitgave), p. 725-6.

(3) De voornaamste bron is Glanvill, «Treatise on the Laws and Customs of England», in het latijn geschreven rond 1181 (regering van Hendrik II.).

(4) Dit is de opvatting die meestal wordt verdedigd, o.a. door Maitland; Pollock en Maitland, «The History of English Law before the time of Edward I», Cambridge, 1898 (2^e uitgave), vol. II, p. 262-274; en door W.S. Holdsworth, «The History of English Law», Londen, 1935 (4^e uitgave), vol. III, p. 172-3.

Henry Sumner Maine, in zijn bekend werk «Ancient Law», 1897 (16^e uitgave) is van oordeel dat de door Maitland en Holdsworth gevonden redenen slechts het definitieve succes van de «primogeniture» verklaren, niet de oorsprong, die eerder dient gezocht in het feit dat de «primogeniture» er voor zorgde dat het land onverdeeld bleef en de familie aldus sterk georganiseerd bleef in een tijd van «universal violence» (p. 231-241).

De beslissende waarde van beide theoriën werd sterk in twijfel getrokken door Huntington Cairns in een grondig artikel «The explanatory process in the field of Inheritance» (Iowa Law Review, vol. 20, 1934-35, p. 266-285, vooral p. 276) waarin deze zich baseert op sociologisch-historische en ethnologische beschouwingen.

(5) Holdsworth, op. cit., p. 173-4.

(6) Pollock en Maitland, op. cit., p. 309.

(7) Zie infra wat betreft de roerende goederen en de invloed van de kerkelijke rechtbanken.

(8) Enkele lokale «customs» niet te na gesproken (Kent, Oxford, Londen).

Het verbod betrof alleen één — hoewel veruit de belangrijkste — soort gronden, deze der «free tenures»; zie hierover: Holdsworth, op. cit., p. 29-34.

(9) In de loop van de 13e eeuw stelde de kerk nog pogingen in om langs symbolische overgave van «seisin» (bezit) het zelfde resultaat als dit van de «post obit» gift te bereiken, maar uiteindelijk werd ook deze vorm door de «King's Court» veroordeeld.

(10) Pollock en Maitland, op. cit., p. 326.

(11) idem, p. 329.

(12) Holdsworth, op. cit., p. 75.

(13) Pollock en Maitland, op. cit., Vol. I, p. 343.

(14) Pollock en Maitland, op. cit., Vol. II, p. 329.

(15) In principe bestond de « use » hierin dat men grond aan iemand overmaakte tegen de belofte vanwege de ontvanger de betreffende grond te houden en aan te wenden « to the use » van degene die hem had overgemaakt.

(16) Voor wat betreft de andere soorten « dower », zie Holdsworth, op. cit., p. 189-195.

(17) Holdsworth, op. cit., p. 194.

(18) Hetzelfde lot onderging de tegenhanger van de « dower », de « curtesy », een recht van de overlevende echtgenoot tijdens zijn leven op de onroerende nalatenschap van zijn overleden vrouw.

(19) Pollock en Maitland, op. cit., p. 333.

(20) Bronnen: voor de 12^e eeuw: Glanvill; voor de 13^e eeuw: Bracton « Laws and Customs of England » rond 1264. De « legitim » wordt vermeld in de « Magna Carta » van 1215 en in vele bewaarde « testamenten » uit die tijden.

(21) Pollock en Maitland, op. cit., p. 353.

(22) De « customs » van de provincie York vertoonden steeds veel gelijkenis met het recht van Schotland, dat tot op heden de oude « legitim » grotendeels heeft behouden.

(23) Pollock en Maitland, op. cit., p. 355.

(24) Pollock en Maitland, op. cit., p.

(25) Zie hierover: Günter Hoek, « Die Testierfreiheit und ihre Beschränkungen im Britischen Reich », Leipzig, 1933, p. 9-12.

(26) « Statute of Wills », 32 H. VIII, c. 1.

Zie over de geschiedenis van het statuut: Orrin McMurray, « Liberty of testation and some modern limitations thereon », Illinois Law Review, vol. 14, 1919-1920, p. 108-9.

(27) Zie hierover J. Unger, « The Inheritance Act and the Family », Modern Law Review, vol. 6, 1942-3, p. 222.

(28) Idem, p. 220-1.

(29) Idem, p. 221-2.

(30) Pollock en Maitland, op. cit., p. 363.

(31) Maine, op. cit., p. 215-226. De verklaring die Maine geeft nochtans voor de ommekeer in deze opvatting aangaande het testament in het Engels recht lijkt eerder onwaarschijnlijk. Zie hierover J. Unger, op. cit., p. 219.

(32) Voor de tekst van de eerste statuten in Nieuw-Zeeland: A. Stephens, « Testator's Family Maintenance in New Zealand », Wellington, 1934.

(33) Voor de tekst van de statuten in Nieuw-Zeeland en Australië, de interpretatie en een bloemlezing der eerste « cases », zie: H.H. Mason, A.C. Tuthill en C.G. Lennard, « Testator's Family Maintenance in Australia and New Zealand », Sydney, Melbourne, 1954.

De Kanadese wetgeving is verzameld in: Kennedy, « Testator's Dependents Relief Legislation », Iowa Law Review, vol. 20, 1935, p. 317-325.

Voor verdere bespreking: J. Dainow, « Restricted Testation in New-Zealand, Australia and Canada », Michigan Law Review, vol. 36, 1938, p. 1107-1130; en de Nota in Harvard Law Review, vol. 53, 1940, p. 465-472.

(34) De bespreking van de wetsvoorstellen vindt men in: Hoek, op. cit., p. 12-22; en in J. Gardner, « The Wills and Intestacies (Family Maintenance) Bill », Solicitor's Journal, 1931, vol. 75, p. 595-7.

(35) Dit laatste punt wordt bestreden; twee richtinggevend vonnissen: « Re Vrint », 1940 (Ch. 920) en « Re Catmull », 1943, (Ch. 262). Zie M. Albery, « The Inheritance (Family Provision) Act », Londen, 1938, p. 18-9.

(36) « Re Franks », 1948, Ch. 62.

(37) S. Maurice, « Family Provision Practice », Londen, 1953, p. 5.

Zie verder over de « Inheritance (Family Provision) Act » en zijn toepassing: G. Smith, « Intestacy and Family Provision », Londen, 1952 (met de tekst van de Act van 1938 en van 1952); L. Tillard, « Family Inheritance », Londen, 1941; en de vergelijkende studie van H. Tch'en, « L'Institution de la Réserve héréditaire et la « Family Provision » en droit successoral anglais », 1941, p. 109-146, met een bibliografie van niet-angelsaksische schrijvers over het onderwerp.

(38) G. Bosanquet, « The Inheritance (Family Provision) Act, 1938 », Londen, 1938.

(39) Het is klaar dat deze « uitbreiding » te wijten is aan redenen die niets met het belang van de familie als dusdanig te maken hebben.

(40) Unger, op. cit., p. 225.

(41) Stephens, op. cit., p. 5-10; Nota « Testator's Family Maintenance in England », Austr. Law Journal, vol. 15, 1941; opmerkenswaardig is dat in de meeste gevallen het een eis betreft ingesteld door de weduwe, o.a. gericht tegen de legaten verworven door de kinderen. Dit is niet ongewoon in het licht van de Engelse geschiedenis waarin de echtgenote steeds een grotere bescherming genoot dan de kinderen (b.v. de « dower »). We vinden dit terug in de meeste statuten van de V.S.A. waar een zekere bescherming bestaat tegen de testamentaire vrijheid.

(42) « Bosch tegen Perpetual Trustee Co », 1938, A.C. 463.

(43) « Flexible Restraints on Testamentary Freedom. A report on decedents' Family Maintenance Legislation », in Harvard Law Review, vol. 69, 1955, p. 277-314.

(44) Idem, p. 313.

(45) Cf. Joseph Gold, « The Social and Legal Consequences of the Bill », in « Freedom of Testation, The Inheritance (Family Provision) Bill », Modern Law Review, vol. 1, 1938, p. 296-302; en in het algemeen: Wedgwood, « The Economics of Inheritance », 1929.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 30 november 1956.

Eerste voorzitter: M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever: M. Bayot.

Advocaat-Generaal: M. Mahaux.

Advocaten: Mrs Struye en Van Leynseele.

Rechter en administratie. — Bevoegdheid van de gemeente-overheid. — Onbevoegdheid van de rechterlijke macht.

Het bestreden vonnis veroordeelt de gemeente tot het treffen van de maatregelen, die nodig zijn voor het dempen van de litigieuze doorgang, tot het plaatsen van een verbodsignalisatie en tot het uitoefenen van toezicht.

De eerste van die maatregelen wordt slechts bevolen ten einde de plaatsen in hun vorige toestand te herstellen.

Wat de twee andere maatregelen betreft, gaat het in het onderhavige geval om politiemaatregelen, bestemd tot bescherming van verweerders eigendom.

De beoordeling van de doelmatigheid van dergelijke maatregelen behoort tot de bevoegdheid van de gemeente-overheid; de rechterlijke macht is niet bevoegd 28 te bevelen.

Gemeente Duffel t/Van den Bosch.

Gelet op de bestreden beslissing op 17 oktober 1955 gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen in hoger beroep uitspraak doende;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 der Grondwet, en van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden vonnis enerzijds voor recht zegt dat in hoofde van eiseres in verbreking geen recht van overgang bestaat over de eigendom van verweerder om reden dat het niet bewezen is dat eiseres daden van bezit of aanmatiging zou gesteld hebben op de betwiste weg, en anderzijds niettemin aan eiseres verbod heeft gedaan nog over het eigendom van verweerder doorgang te nemen op straf van een schadevergoeding van 10 fr. bij elke overtreding, en eiseres niet veroordeeld heeft de nodige maatregelen te nemen tot demping, verbodsignalisatie en toezicht betreffende de betwiste doorgang;

eerste onderdeel:

wanneer de bewoordingen van dit gedeelte van het dispositief impliceren dat, in tegenstrijd met de motivering, eiseres vroeger toch daden van bezit en aanmatiging heeft gesteld,

tweede onderdeel:

wanneer daarbij de veroordelingen tegen eiseres uitgesproken een schadevergoeding in natura aan verweerder toekennen en dus in hoofde van eiseres een fout bestaande in dergelijke daden van bezit en aanmatiging veronderstellen,

wanneer er hier dus weer tegenstrijdigheid bestaat

met de motivering die bevestigt dat eiseres dergelijke daden niet stelde;

derde onderdeel :

wanneer het ten slotte in strijd is met de beginselen vooropgesteld door artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek eiseres te veroordelen tot schadevergoeding zonder het bestaan in haar hoofde van een fout vast te stellen en meer nog na bevestigd te hebben dat dergelijke fout afwezig was;

Overwegende dat uit de bestreden beslissing en uit de stukken van rechtspleging blijkt dat vóór de rechter over de grond aanhangig werden gemaakt, enerzijds, een hoofdvordering door verweerder ingesteld, die deed gelden dat, daar aanpalende eigenaars zonder recht een op zijn grond bevindende overgangsweg gebruikten, hij ervan de toegang had gesloten, wat aanlegster, de gemeente Duffel, namelijk aangespoord had tot heropening van de litigieuze doorgang over te gaan en aan verweerder te verbieden de omheining weder te plaatsen, deze feiten aan deze laatste een schade veroorzaakt hebbend waarvoor hij schadevergoeding vorderde, en, anderzijds, een tegeneis waarbij de gemeente rechten beweerde te doen gelden die zij over gezegde weg zou hebben, waarvan zij de eigendom zou verkregen hebben overeenkomstig artikel 2229 van het Burgerlijk Wetboek of, althans, waarop een recht van overgang zou bestaan;

Overwegende, enerzijds, dat de door de voorziening gecritiseerde beweegredenen hoofdzakelijk de tegeneis bedoelen en ertoe strekken te bewijzen dat de aanspraken van aanlegster niet gegrond zijn, daar de overgang door enkele aanpalende families tot hun privaat belang en zonder noodzakelijkheid over de litigieuze weg uitgeoefend geen enkel openbaar karakter heeft en in het belang van de gemeenschap niet gebruikt is; dat, anderzijds, het beschikkend gedeelte van het vonnis, in zover het aanlegster verbiedt over verweerders eigendom te gaan op straffe van schadevergoeding en haar veroordeelt de nodige maatregelen te treffen tot demping van de toegang van gezegde weg en plaatsing van een signalisatie, duidelijk de hoofdvordering betreffende de feitelijkeheden bedoelt — door aanlegster niet betwist en waarover, dienvolgens, het vonnis dat de tegeneis afgewezen had, strekkend tot rechtvaardiging van gezegde feitelijkeheden, geen meer uitgebreide uitleg moest verstrekken;

Overwegende dat het vonnis aldus geen enkele strijdigheid inhoudt en vaststelt dat aanlegster een fout beging door de litigieuze doorgang weder te openen;

Dat het middel op een onjuiste interpretatie van het vonnis steunt en dienvolgens feitelijk grondslag mist;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 25, 92, 93 en 108, 2° van de Grondwet, en artikel 90, twee laatste alinea's, der Gemeentewet, gewijzigd door artikel 18 der wet van 30 december 1887,

doordat het bestreden vonnis eiseres tot het stellen van daden van verbodsignalisatie en toezicht heeft veroordeeld tot bescherming van het eigendom van verweerder;

wanneer, op grond van de hierboven ingeroepen wetsbepalingen welke de bevoegdheden van de rechterlijke macht en van de gemeentelijke macht regelen, de beoordeling over de noodzakelijkheid of wenselijkheid van het stellen van dergelijke daden in de bevoegdheid valt van de gemeentelijke overheden en meer bepaald van de burgemeester in zijn hoedanigheid van hoofd van de plaatselijke politie;

Overwegende dat het bestreden vonnis de eisende

gemeente veroordeelt tot het treffen van de maatregelen nodig tot het dempen van de litigieuze doorgang, het plaatsen van een verbodsignalisatie en het uitoefenen van toezicht;

Overwegende dat de eerste van die maatregelen slechts bevolen wordt ten einde de plaatsen in hun vorige staat te herstellen;

Overwegende dat, wat de twee andere maatregelen betreft, het in onderhavig geval gaat om politiemaatregelen bestemd tot bescherming van verweerders eigendom;

Dat de beoordeling van de geschiktheid van dergelijke maatregelen aan de gemeentelijke overheid behoort en dat de rechterlijke macht niet bevoegd is om ze te bevelen;

Dat het middel gegrond is;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1382, 1383 en 1384 van het Burgerlijk Wetboek en van titel IV, artikel 1, van het decreet van 10 vendémiaire jaar IV, 97 der Grondwet;

doordat het bestreden vonnis, na vastgesteld te hebben dat eiseres geen daden van bezit of aanmatiging gesteld heeft op het betwiste goed en na aldus vastgesteld te hebben dat eiseres geen enkele fout heeft begaan waardoor schade aan de privaat eigendom van verweerder zou berokkend zijn, haar niettemin veroordeeld heeft tot een schadevergoeding in natura en tot een schadevergoeding van 10 fr. voor elke toekomstige overtreding, zonder vast te stellen dat het ter zake ging om schade toegebracht aan een private eigendom door open geweld gepleegd door een gewapende of niet gewapende bende;

wanneer de gemeenten slechts aansprakelijk zijn voor de schade toegebracht aan private eigendommen door andere personen dan zij zelf indien deze schade wordt veroorzaakt in de hierboven beschreven omstandigheden welke door het decreet van 10 vendémiaire zijn voorzien;

Overwegende, zoals uit het op de eerste middel gegeven antwoord blijkt, dat het vonnis niet vaststelt dat aanlegster geen enkele fout beging; dat het integendeel de hoofdvordering inwilligt gesteund hierop dat aanlegster «op wederrechtelijke wijze» de kwestieuze overgangsweg opnieuw heeft geopend, «aldus een schade berokkende welke zij gehouden is te vergoeden»;

Overwegende dat, door een vergoeding toe te kennen voor elke toekomstige inbreuk, het vonnis de gevolgen bedoelt van elke verdere wederroeping van gezegde overgang;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden vonnis, doch enkel voor zoveel het aanlegster veroordeelt tot het plaatsen van een verbodsignalisatie op de litigieuze doorgang en tot het uitoefenen van toezicht en, bij gebreke daarvan, verweerder machtigt zelf gezegde maatregelen op kosten van aanlegster te treffen;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Zegt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijke vernietigde beslissing;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout in hoger beroep zetende;

Veroordeelt aanlegster tot de helft der kosten van de aanleg in verbreking en verweerder tot de andere helft.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 4 oktober 1956.

Voorzitter : M. Sohier.

Raadshere-Verslaggever : M. Piret.

Procureur-Generaal : Mr Hayoit de Termicourt.

Advocaat : Mr De Bruyn.

Burenrecht. — Afsluitingsmuur. — Overtreding van strafbepaling.

De eigenaar van een erf kan de eigenaar van een aangrenzend erf niet dwingen, hetzij tot het oprichten van een muur op gemene kosten, hetzij zelfs tot het gedogen van het oprichten uitsluitend op de kosten van de bouwer, van een ten dele op zijn grond vooruitlopende muur, wanneer het oprichten van de muur door bedoelde bouwer een inbreuk uitmaakt op een strafbepaling.

Barbiot t/ Gilbert; Malbecq; Van Achter; Malbecq en Eloy.

Gelet op het bestreden vonnis, op 29 juni 1955 in hoger beroep door de Rechtbank van eerste aanleg te Bergen gewezen;

Overwegende dat uit de aan het Hof voorgelegde stukken blijkt dat aanlegger ter ener, verweerder ter andere zijde eigenaars zijn van aaneengrenzende erven, te La Louvière gelegen;

Dat aanlegger aan de scheidingslijn tussen beide eigendommen, maar ten dele op de grond van verweerdere, de 2 m. 90 hoge gevelmuur van een garage en een afsluitingsmuur van 2 m. 60 hoogte gebouwd heeft;

Overwegende dat verweerdere veroordeling van aanlegger vorderen om zowel de gevelmuur als de afsluitingsmuur die hem verlengt af te breken, in zover zij op hun erf staan;

Dat de rechter over de grond hun vordering heeft toegewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 544, 647, 658 en 663 van het Burgerlijk Wetboek, van de artikelen 1, 2, 3, 8, 10, 18, 27 en 30 van de besluitwet van 2 december 1946 betreffende de stedenbouw, van artikel 1 van het besluit van de Regent van 1 februari 1945 betreffende de gemeenten welke geroepen zijn orderingsplannen op hun grondgebied te maken bij toepassing van het besluit van 17 november 1944, en van de artikelen 25 en 97 van de Belgische Grondwet,

doordat het bestreden vonnis aanlegger het recht ontzegd heeft zijn eigendom af te sluiten onder de voorwaarden en volgens de modaliteiten, in de artikelen 647, 658 en 663 van het Burgerlijk Wetboek omschreven, door op de scheidingslijn tussen zijn erf en het naburig erf van verweerdere een afsluitingsmuur op te richten welke voor de helft van zijn grondvlak op dezer grond staat en gedeeltelijk de gevelmuur vormt van een op zijn grond gebouwde garage, de aldus opgerichte muur door aanlegger zonder titel of recht gebouwd verklaard heeft, en deze ten verzoeken van verweerdere veroordeeld heeft om het deel van bewuste muur dat op hun grond staat af te breken, zulks om de dubbelzinnige en niet ter zake dienende redenen welke de beslissing niet wettelijk kunnen rechtvaardigen, te weten : dat de gemeente La Louvière, waar de aaneengrenzende erven van partijen zijn gelegen, onder het regime van de besluitwet van 2 december 1946 betreffende de stedenbouw geplaatst

is, dat niemand op haar grondgebied mag bouwen zonder de voorafgaande machtiging van de Minister van Openbare Werken, dat aanlegger, naar wordt beweerd, niet de machtiging zou verkregen hebben de kwestieuze afsluitingsmuur te bouwen, waarvan de hoogte niet voorkwam op het door de Minister van Openbare Werken onvoorwaardelijk goedgekeurd plan, dat bewuste muur een hoogte heeft van 2 m. 60, welke door de diensten voor stedenbouw van de Provincie Henegouwen als overdreven wordt beschouwd, en dat hij de totstandbrenging van het bouwkundig ensemble van de wijk belet, dat hij voorts verweerdere belet het ontworpen bouwwerk aan de ingang van hun eigendom op te richten, dat de aanspraak van de Minister van Openbare Werken de hoogte van de afsluitingsmuren, gebouwd in de gemeenten waar afsluiting verplicht is, te beperken, niet tegen artikel 663 van het Burgerlijk Wetboek indruist, mitsdien de besluitwet van 2 december 1946 in artikel 3, d, bepaalt dat in het belang van het behoud, de bruikbaarheid en de schoonheid van de openbare wegen, algemene of bijzondere voorschriften aangaande de beplantingen en de gebouwen mogen worden gegeven, en dat er derhalve blijkt dat aanlegger zijn naburen niet wettelijk kon dwingen op gemene kosten een afsluiting op te richten welke niet in overeenstemming zou wezen met een verordening van algemene aard,

dan wanneer het ontbreken van een bestuurlijke machtiging niet door verweerdere mocht worden ingeroepen en er geen enkel algemeen of bijzonder voorschrift, noch enige verordening van algemene aard bestaat welke op het grondgebied van La Louvière het bouwen van afsluitingsmuren onder de voorwaarden van de artikelen 658 en 663 van het Burgerlijk Wetboek verbiedt, en dan wanneer althans de bovenaangehaalde redenen geen vaststelling van het bestaan ervan inhouden :

Overwegende dat de eigenaar, op wiens erf een door de naburige eigenaar opgericht bouwwerk ten dele staat, de wegneming van dat bouwwerk niet kan eisen ingeval hij daartoe zijn instemming gegeven heeft of wanneer, op grond van artikel 663 van het Burgerlijk Wetboek, hij wettelijk gehouden is toe te stemmen tot het bouwwerk zoals het werd opgericht;

Overwegende dat blijkens de vermeldingen van het bestreden vonnis, noch verweerdere, noch hun rechtsvoorganger toegestemd hebben tot het bouwen zowel van de gevelmuur als van de afsluitingsmuur die hem verlengt;

Overwegende dat het bestreden vonnis, zonder deswege gecritiseerd te worden, zegt dat aanlegger, vooreer de litigieuze muur te bouwen, de machtiging van de Minister van Openbare Werken of van zijn afgevaardigde had moeten bekomen, daardoor verwijzende naar artikel 18 van de besluitwet van 2 december 1946 betreffende de stedenbouw;

Dat anderzijds vaststaat en niet betwist is dat de gemeente La Louvière een der gemeenten is waarop voormelde besluitwet van toepassing is;

Dat, tenslotte, de rechter over de grond vaststelt dat aanlegger, hoewel hij daartoe was verzocht geworden, de aanvraag om machtiging welke hij had dienen te doen, niet heeft ingediend;

Dat het bestreden vonnis uit die omstandigheden terecht afgeleid heeft dat de rechtsvoorganger van verweerdere niet wettelijk gehouden was tot het bouwwerk toe te stemmen zoals het werd opgericht;

Overwegende immers, dat de eigenaar van een erf de eigenaar van een naburig erf niet kan dwingen, hetzij tot het oprichten van een muur op gemene kosten,

hetzij zelfs tot het gedogen van het oprichten, uitsluitend op de kosten van de bouwer, van een ten dele op zijn grond vooruitlopende muur, wanneer het oprichten van de muur in hoofde van bewuste bouwer een inbreuk op een strafbepaling uitmaakt;

Dat het middel naar recht faalt;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis aanlegger veroordeeld heeft tot het afbreken, in de mate dat hij op de grond van verweerders staat, van het deel van de litigieuze muur dat de gevelmuur van aanleggers garage vormt, om de enkele reden « dat er geen gronden zijn om tussen de afsluitingsmuur en de garagemuur een onderscheid te maken », zonder de redenen van deze zienswijze aan te geven en aldus de werkelijke reden van de beslissing nopens het deel van de litigieuze muur hetwelk de gevelmuur van de garage van aanlegger in verbreking uitmaakt, onbekend latend :

Overwegende dat het bestreden vonnis, om de beslissing ten aanzien van de gevelmuur van de garage te verantwoorden, verwijst naar de redenen welke het geeft ter rechtvaardiging van de beslissing betreffende de afsluitingsmuur;

Dat laatstbedoelde redenen noch tegenstrijdig, noch dubbelzinnig zijn;

Dat het bestreden vonnis mitsdien aan de vormregel van artikel 97 van de Grondwet voldoet;

Dat het middel in feite niet opgaat;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 12 november 1957.

Zetel : M.M. Vranckx, voorzitter; Mast, verslaggever, en Buch.

Auditoraat : M. Similon.

1. Openbare Onderstand. — Commissie van Openbare Onderstand. — Rechtsvorderingen (1).

2. Openbare Onderstand. — Commissie van Openbare Onderstand. — Goederen. — Verhuring (2).

1. *De onregelmatigheid van het beroep tot nietigverklaring ingesteld door een commissie van openbare onderstand, die uit het gemis van machtiging van de gemeenteraad voortspruit, kan door een tijdens het geding gegeven machtiging worden gedekt.*

2. *De commissie van openbare onderstand mag niet verzaken aan de haar bij artikel 4 van de wet van 26 juli 1952 gegeven vrijheid van keuze tussen het hoogste bod volgende uit de aanbestedingsprocedure en de verhuring uit de hand, wanneer het hoogste bod 2,5 maal de pachtprijs of de normale huurwaarde van het goed in 1939 overschrijdt.*

Zo de bestendige deputatie, bij de uitoefening van de haar toegekende appreciatiebevoegdheid, van die vrijheid van keuze moet uitgaan, is zij echter gerechtigd haar goedkeuring te onthouden aan de toewijzing gedaan aan het hoogste bod, wanneer de commissie nagelaten heeft, in het lastenkohier de voor de verhuring gestelde aanbestedingsvoorwaarden, de normen vast te stellen die in het vooruitzicht van een verhuring uit de hand de keuze van de huurder zullen bepalen.

Commissie van openbare onderstand van Geraardsbergen t/ Bestendige Deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen.

Het Auditoraat had op de terechtzitting als volgt geconcludeerd :

« ... Artikel 4 van de wet van 26 juli 1952 tot beperking van de pacht prijzen laat aan de C.O.O. de keuze tussen de aanvaarding van het hoogste bod en de verhuring uit de hand, indien de aangeboden pacht prijs 2,5 maal de pacht prijs of de normale huurwaarde van het goed in 1939 overschrijdt.

In onderhavig geval heeft de C.O.O. van Geraardsbergen, in haar lastenkohier, dat volgens haar bewering door de bestendige deputatie werd goedgekeurd, uitdrukkelijk bepaald dat de pacht prijs vrijelijk zal vastgesteld worden door de aanbieder en heeft aldus afgezien van de mogelijkheid haar geboden door artikel 4 van de wet van 26 juli 1952.

Door in deze omstandigheden haar besluit te steunen op een schending van voornoemd artikel 4 heeft de bestendige deputatie aan de C.O.O. de vrijheid van keuze ontkend en heeft artikel 4 op een verkeerde wijze geïnterpreteerd... »

Gezien het verzoekschrift van 15 februari 1957;

.....
Gehoord het andersluidend advies van de heer L. Similon, substituut;

.....
Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de beslissing dd. 18 januari 1957 van de bestendige deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen, houdende niet-goedkeuring van de toewijzing bij openbare aanbesteding;

1) van een perceel land gelegen te Deftinge, sectie B, n° 112, groot 32 a 04 ca aan Gustaaf Matthijs voor de jaarlijkse pachtsom van 1.562 frank;

2) van een perceel land gelegen te Deftinge, sectie B, n° 467, groot 41 a 07 ca aan Aimé Van Trimont, voor de jaarlijkse pachtsom van 2.141 frank;

Overwegende dat de commissie van openbare onderstand van Geraardsbergen op 7 juli 1956 de aanbestedingsvoorwaarden vaststelde voor de verpachting van haar landbouwgronden; dat in deze voorwaarden werd bepaald dat « de pacht prijs vrijelijk is vastgesteld door de aanbieder door middel van openbare aanbesteding per aangetekend schrijven »; dat deze voorwaarden echter de normen niet bepaalden die zouden worden toegepast indien het hoogste bod 2,5 maal de normale huurwaarde van het goed in 1939 overschreed en tot verhuring uit de hand werd overgegaan; dat de commissie van openbare onderstand in september 1956 tot de openbare verpachting van haar landbouwgronden overging; dat het op 8 september 1956 gesteld proces-verbaal van opening der aanbestedingen volgende inschrijvingen vermeldt :

1) sectie B, n° 112 :	
Martens Arthur	1.125 frank,
De Grem Alphonse	801 frank,
Van Wielendaele Richard	1.041 frank,
Matthijs Gustaaf	1.562 frank,
2) sectie B, n° 467 :	
Monsieur Hilaire	1.643 frank,
Van Trimont Aimé	2.141 frank,
Van Ongeval Emiel	1.232 frank;

dat de commissie van openbare onderstand op dezelfde dag besliste het perceel land sectie B, n° 112, toe te wijzen aan Gustaaf Matthijs voor de jaarlijkse pachtsom van 1.562 frank en het perceel land sectie B, n° 467, toe te wijzen aan Aimé Van Trimont voor de

jaarlijkse pacht som van 2.141 frank; dat de gemeenteraad van Geraardsbergen op 1 oktober 1956 deze toewijzing gunstig adviseerde; dat de bestendige deputatie bij de bestreden beslissing haar goedkeuring weigerde omdat «boven gemelde aanbieders een prijs hebben aangeboden die merklijk de normale huurwaarde van deze goederen in 1939, vermenigvuldigd coëfficiënt 2,5 overschrijdt;

Overwegende dat de tegenpartij laat gelden dat niet blijkt dat de gemeenteraad van Geraardsbergen aan de verzoekende partij de bij artikel 56 van de wet van 10 maart 1925 bedoelde machtiging heeft gegeven en dat de commissie van openbare onderstand haar instemming bij het instellen van het beroep zou hebben gegeven;

Overwegende dat deze middelen in feite falen; dat de gemeenteraad van Geraardsbergen in zitting van 6 mei 1957 de commissie er toe machtigde onderhavig beroep in te stellen; dat de onregelmatigheid van een beroep die uit het gebrek aan machtiging voortspuit, door een nadien gegeven machtiging kan worden gedeckt; dat de verzoekende partij anderzijds op 2 februari 1957 de beslissing nam bij de Raad van State beroep in te stellen;

Overwegende dat de verzoekende partij laat gelden dat «de pachten moeten worden toegekend aan deze die het hoogste bod doet en dat zodra de vormen van de openbare aanbestedingen geëerbiedigd worden, hetgeen terzake niet kan betwist worden, de bestendige deputatie de wijze van verhuring en de toewijzing dient goed te keuren»; dat zij betoogt dat haar de keuze diende te worden overgelaten tussen de aanvaarding van het hoogste bod en de verhuring uit de hand; dat de tegenpartij hiertegen aanvoert dat de commissie van openbare onderstand artikel 4 van de wet van 26 juli 1952 heeft miskend door geen gebruik te maken van de faculteit uit de hand te verpachten;

Overwegende dat artikel 4 van de wet van 26 juli 1952 bepaalt: «Bij afwijking van het eerste artikel der wet van 7 mei 1929 mag tot verhuring uit de hand worden overgegaan wanneer, bij de gelegenheid van de verhuring van een landeigendom toebehorend aan de Staat, aan de provincie, aan een gemeente of een openbare instelling het hoogste bod 2,5 maal de pacht prijs of de normale huurwaarde van het goed in 1939 overschrijdt. In het vooruitzicht van die eventualiteit bepaalt het betrokken bestuur of de betrokken instelling, op straf van nietigheid, in de met het oog op de verhuring vastgestelde aanbestedingsvoorwaarden, de normen die de keuze van de huurder zullen bepalen»;

Overwegende dat niet wordt betwist dat het hoogste bod terzake 2,5 maal de normale huurwaarde der betrokken percelen overschreed;

Overwegende dat uit eerder vermeld artikel 4 blijkt dat, wanneer de aangeboden pacht prijs 2,5 maal de pacht prijs of de normale huurwaarde van het goed in 1939 overschrijdt, aan de commissie van openbare onderstand de keuze wordt gelaten tussen de aanvaarding van het hoogste bod en de verhuring uit de hand, met naleving van de bij de wet gestelde voorwaarden; dat de commissie van openbare onderstand bij toepassing van die bepaling haar vrijheid van keuze niet mag verzaken; dat de bestendige deputatie, bij de uitoefening van het haar toegekend goedkeuringsrecht, van die vrijheid van keuze moet kunnen uitgaan; dat deze regel geldt zowel wat betreft de beslissing van de commissie van openbare onderstand als wat betreft de door haar zelf te nemen beslissing; dat de verzoekende partij echter nagelaten heeft in het vooruitzicht van een verhuring uit de hand, in de aanbestedingsvoorwaarden de normen vast te stellen die de keuze van de huurder

zouden bepalen; dat de tegenpartij haar bevoegdheid niet heeft overschreden door in die omstandigheden haar goedkeuring te onthouden;

Besluit :

Artikel 1.

Het beroep is verworpen.

Artikel 2.

De kosten, ten bedrage van 750 frank, komen ten laste van de verzoekende partij.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer — 15 mei 1956

Voorzitter : M. Thienpont

Raadsheren : M.M. Gerniers en Soenens

O.M. : M. Bonte

Advocaten : Mrs Moyersoen en Claeyss-Bouaert

Inkomstenbelastingen. — Aanslag ambtshalve. — Vergelijking met soortgelijke belastingplichtigen.

Aanslag ambtshalve wegens afwezigheid van aangifte.

Vergelijking met soortgelijke belastingplichtigen; deze moet ook worden toegepast voor de bepaling van de bedrijfslasten. Geen willekeurige bepaling.

De Wolf t/ Belgische Staat (Ministerie van Financien)

Overwegende dat de voorziening regelmatig is naar tijd en vorm;

Overwegende dat requestrant terecht van ambtswege aangeslagen werd, wegens ontstentenis van aangifte; dat de door hem ingeroepen omstandigheden geen wettige reden van verontschuldiging uitmaken;

Overwegende voorts dat requestrant ook terecht bij vergelijking met soortgelijke belastingplichtigen belast werd, wat de inkomsten van architect betreft, dat immers, bij gebrek van vereiste boekhouding of anders controleerbare gegevens, de ontvangsten buiten de postcheck alsmede de bedrijfslasten niet met zekerheid kunnen bepaald worden;

Overwegende echter dat de Administratie ten onrechte de vergelijkingspunten enkel gevolgd heeft om het bedrag der bruto-ontvangsten te bepalen, zonder de daarmede verband houdende bedrijfslasten toe te passen; dat inderdaad de brutowinst slechts een element der raming is, terwijl de vergelijking op het algemeen eindresultaat moet betrekking hebben;

Dat waar de verhouding tussen de bedrijfslasten en de ontvangsten bij de vergelijkingstype's circa 50% bedraagt; de Administratie deze verhouding bij de requestrant willekeurig op 25 % bepaald heeft;

Dat ter zake een onkostenverhouding van 50% moet worden aangenomen wat de inkomsten van architect betreft, zij 78.750 fr. voor dienstjaar 1951 en 68.750 fr. voor dienstjaar 1952;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gehoord het verslag van raadsheer Gerniers, alsmede het eensluidend advies van de Heer Substituut procureur-generaal Bonte, ontvangt de voorziening, verklaart het gedeeltelijk gegrond;

Beveelt dat de aanslagbasissen zullen vermindert worden met 30.375 fr. wat het dienstjaar 1951 betreft en met 34.375 fr. wat het dienstjaar 1952 aangaat;

Bevestigt de bestreden beslissing, voor het overige; Veroordeelt de Belgische Staat, Ministerie van Financiën, tot de teruggave van alle sommen welke requirant ten onrechte mocht betaald hebben, met de interesten overeenkomstig artikel 74 der samengeschieden wetten;

Veroordeelt iedere partij tot de helft der kosten.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer bis. — 10 april 1957.

Voorzitters : M. Janssens.

Rechters : M.M. Hernould en De Schrijver.

Advocaten : Mrs Lesthaeghe en J. Collard.

Arbeidsongeval. — Vatbaarheid voor hoger beroep. — Letsels overkomen aan zeeman aan de wal.

Het bedrag van een geding, strekkend tot vaststelling van de krachtens de arbeidsongevallenwet verschuldigde vergoedingen, wordt niet aan de begroting van partijen overgelaten; de wet zelf stelt de basissen voor de begroting vast. Bij gebreke van aanduiding, hetzij in een akte van rechtspleging, van partijen voor de eerste rechter, hetzij in de beslissing van deze laatste, van de feitelijke gegevens, welke de toepassing van de wettelijke basissen van begroting toelaten, wordt de beslissing in laatste aanleg gewezen.

In zake arbeidsongevallen van zeelieden worden de basislonen bij K.B. vastgesteld.

De zeeman, die tijdens een rusttijd tijdelijk het schip verlaat met toelating van zijn superieuren om zich aan wal te begeven tot eigen ontspanning, wordt niet geacht zijn dienstcontract te hebben onderbroken.

Uit verscheidene wetsbepalingen blijkt, dat het dienstcontract van een zeeman voortdurend doorloopt van de aanvaarding van zijn dienst af tot op het ogenblik dat die dienst een einde neemt.

Het ongeval moet zich echter hebben voorgedaan ten gevolge van de uitvoering van een arbeidsovereenkomst.

Het begrip «weg naar of van het werk» is een uitzonderlijke bepaling, die eng moet worden uitgelegd.

De Gemeenschappelijke Kas voor de Koopvaardij t/ P. Pirlot.

Gezien de stukken van het geding o.m. :

1. het in regelmatige vorm voorgebrachte vonnis, waartegen beroep, verleend door de heer Vrederechter van het Vierde Kanton der Stad Antwerpen, in datum van 14 december 1955;

Ontvankelijkheid van het beroep :

Overwegende dat geïntimeerde de onontvankelijkheid van het beroep defectu summae opwerpt en dit omdat partijen het geding niet op geldige wijze zouden begroot hebben;

Overwegende dat geïntimeerde desbetreffend verwijst naar een Arrest van het Hof van Verbreking de dato 12 april 1956;

Overwegende dat door dit Arrest herinnerd wordt — dat het bedrag van een geding, strekkende tot de vaststelling der vergoedingen verschuldigd krachtens

de Wet op de Arbeidsongevallen, niet aan de begroting der partijen gelaten wordt, zoals voorzien bij artikel 33 der Wet van 25 maart 1876 — dat de Wet zelve de basissen der begroting vaststelt en dat bij gebrek aan aanduiding, hetzij in een akte van rechtspleging der partijen voor de Eerste Rechter, hetzij in de beslissing van deze laatste, van de feitelijke gegevens, de toepassing der wettelijke basissen van begroting toelattende, de beslissing in laatste aanleg geveld wordt;

Overwegende dat ter zake in de oorspronkelijke dagvaarding, uitgaande van geïntimeerde, voldoende feitelijke gegevens aangegeven worden om de toepassing der wettelijke basissen van begroting toe te laten;

Dat immers in dit exploit het beroep van het slachtoffer, nl. derde stuurman, uitdrukkelijk aangeduid werd, alsook het gevorderd procent voor blijvende werkonbekwaamheid, nl. 70 %;

Overwegende dat in zake arbeidsongevallen voor zeelieden de basislonen door Koninklijke Besluit vastgesteld worden; dat aldus door Koninklijk Besluit van 10 Juli 1953 het basisloon van een derde stuurman bepaald wordt op 80.268 fr.;

Overwegende dat de twee aanduidingen betreffende het beroep van het slachtoffer en het procent van werkonbekwaamheid volstaan om het bedrag van de jaarlijkse rente te berekenen;

Overwegende dat artikel 27 van de Wet van 25 maart 1876 onder meer voorziet dat, wanneer de titel van een lijfrente betwist wordt, de waarde van het geding vastgesteld wordt op tienmaal het bedrag van de annuïteit;

Overwegende dat in casu de annuïteit, vermenigvuldigd met tien, ongetwijfeld en verre het bedrag van laatste aanleg overschrijdt; dat dan ook het geding voldoende werd begroot en zodoende het beroep, welk tijdig en in regelmatige vorm ingesteld werd, ontvankelijk is;

Ten gronde :

Overwegende dat bij het bestreden vonnis, de dato 14 december 1955, voor recht gezegd werd dat huidige geïntimeerde in de nacht van 19 op 20 oktober 1954 het slachtoffer is geweest van een arbeidsongeval; dat alvorens verder recht te doen een deskundige werd aangesteld;

Overwegende dat de feitelijke omstandigheden van het ongeval overkomen aan geïntimeerde niet betwist worden;

Overwegende dat, op 19 oktober 1954, te Mobile (U.S.A.) geïntimeerde, derde stuurman aan boord van de s/s Clervaux, en zijn collega, de tweede stuurman, toelating kregen van hun Kapitein om zich aan wal te begeven ten einde voor hun vermaak de stad te bezichtigen, — hetgeen zij dan ook deden; dat, rond middernacht, beide stuurlieden uitgenodigd werden door drie onbekenden, die zich als zeelieden lieten doorgaan, om per autovoertuig terug het schip te vervoegen; dat in plaats van zich rechtstreeks naar de haven te begeven, de auto een andere richting nam en eindelijk beide stuurlieden door de drie andere onbekenden overvallen werden; dat geïntimeerde hierdoor zware letsels opliep;

Overwegende dat dient nagegaan te worden of het ongeval overkomen aan geïntimeerde als een arbeidsongeval dient aangezien te worden, vallende onder toepassing van de wet op de vergoeding der arbeidsongevallen overkomen aan zeelieden;

Overwegende dat met de Eerste Rechter moet aangevaard worden en dit overeenkomstig een bepaalde rechtspraak, dat de zeeman die tijdens een rusttijd

tijdelijk het schip verlaat met toelating van zijn oversten, om zich aan wal te begeven voor eigen ontspanning, niet geacht kan worden zijn dienstcontract onderbroken te hebben;

Dat immers reeds uit de aard zelve van het beroep van zeeman voortvloeit dat het dienstcontract van een zeeman niet te vergelijken is met het dienstcontract van een gewone arbeider; dat een zeeman aangeworven wordt voor de duur van de reis en dus redelijkerwijze in dienst moet geacht worden vanaf het ogenblik dat hij zich op het schip begeeft tot op het ogenblik dat hij dit op het einde van zijn dienst in de haven van afmonstering verlaat;

Overwegende dat artikel 31 van de Wet van 5 juni 1928 betreffende de Arbeidsovereenkomst wegens Scheepsdienst luidt: «De zeeman is gehouden zijn dienst te verrichten in de voorwaarden bepaald bij de overeenkomst, deze wet of de van kracht zijnde reglementen en gebruiken. Hij is ten allen tijde gehouden tot gehoorzaamheid aan de bevelen van zijn hiërarchieke meerderen »;

Overwegende dat artikel 89 en volgende van bedoelde wet het ogenblik bepalen waarop het dienstcontract ten einde loopt of verbroken wordt; dat nergens in deze Wet bepaald wordt dat een dienstcontract onderbroken wordt wanneer, zoals ter zake, de zeeman zich voor eigen vermaak en met toelating aan wal begeeft;

Overwegende dat artikel 3 van «het Tucht- en Strafbboek voor de Koopvaardij en de Zeevisserij» (Wet insgelijks van 5 januari 1928) voorziet dat de op de monsterrol ingeschreven personen aan de bepalingen dezer Wet onderworpen zijn, te rekenen van het ogenblik vastgesteld voor de aanvang van hun dienst aan boord tot en met het ogenblik van hun regelmatige ontschepping;

Overwegende dat uit deze wetsbepalingen blijkt dat het dienstcontract van een zeeman voortdurend doorloopt van af zijn indienstkomen tot op het ogenblik dat de dienst einde neemt;

Overwegende dat, zo dient aangenomen te worden dat in casu het dienstcontract niet onderbroken werd, het nochtans niet gebleken is dat het ongeval zich voorgedaan heeft tengevolge van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst;

Dat er immers geen enkel rechtstreeks verband bestaat tussen enerzijds het ongeval en anderzijds de uitvoering van de arbeidsovereenkomst; dat in andere woorden het kwestieus ongeval niet het gevolg is van een oorzaak verbonden aan deze uitvoering;

Overwegende dat door alinea 3 van artikel 1 der Werkongevallenwet voor Zeelieden de toepassing dezer wet uitgebreid wordt tot de ongevallen, welke behoren tot de uiteraard met de zeevaart verbonden gevaren;

Overwegende dat also een rechtspraak tot stand gekomen is waarbij als risico verbonden aan de zeevaart aangezien worden de ongevallen overkomen tijdens de inscheping en de ontschepping (vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen, de dato 12 april 1935, vonnis welk uit te spreken had over een ongeval overkomen aan een zeeman die van de kade zijn schip moest vervoegen, welk op anker lag voor de rede van Batoum, zeeman waarvan het lijk later op het strand teruggevonden werd);

Overwegende dat deze rechtspraak aanneembaar is omdat het logisch is te aanvaarden dat het verdrinken bij het aan- of van boord gaan een gevaar kan uitmaken, waaraan iedere zeeman blootgesteld is;

Overwegende dat men echter niet inziet hoe een ongeval veroorzaakt door een overval, welke in het

binnenland geschied is, ver van de kade, iets gemeens zou kunnen hebben met het voormeld geval; dat soortgelijk ongeval niet kan beschouwd worden als veroorzaakt door een risico uiteraard verbonden aan de zeevaart;

Overwegende dat het ongeval evenmin kan gerangschikt worden als zijnde geschied op de weg van de arbeid, overeenkomstig de Wet van 7 april 1943, waarbij de Besluit-Wet van 13 december 1945 betreffende de vergoeding der schade voortspuitende uit ongevallen die zich op de weg naar- of van het werk voordoen, toepasselijk wordt gemaakt op de werkongevallen overkomen aan zeelieden;

Dat immers het begrip gegeven door vermelde Besluit-Wet aan de «Weg naar of van het werk» een uitzonderlijke bepaling is van restrictieve interpretatie; dat als weg naar of van het werk enkel dient aangezien te worden de normaal af te leggen weg om zich van zijn verblijf of van de plaats, waar men gaat eten, naar de plaatsen waar het werk verricht wordt, te begeven en omgekeerd; dat een zeeman die, zoals ter zake, na een plezieruitstap terug het schip vervoegt dus niet deze stipt te interpreteren wet mag invoeren;

Overwegende dat nog volledigheidshalve dient opgemerkt te worden dat men de Eerste Rechter niet mag volgen, daar waar hij de terugkeer van het huidig slachtoffer naar het schip aanziet als een voorbereidende daad aan de arbeidsprestatie, die als dusdanig dient geacht te worden als deel uit te maken van de in de loop en terzake de uitvoering van de arbeidsovereenkomst te leveren prestaties;

Overwegende dat het begrip van voorbereidende daad misschien wel, in zekere bepaalde omstandigheden, denkbaar is, doch niet in het huidig geval; dat immers ter zake de terugkeer, rond middernacht, naar het schip, na een ontspanningsuitstap binnenland, niet als een eigenlijke voorbereidende daad van de arbeidsprestaties kan beschouwd worden; dat huidig ongeval dus niet beantwoordt aan de vereisten van de forfaitaire wet op de arbeidsongevallen;

Overwegende derhalve dat het beroep als gegrond voorkomt;

Om deze redenen :

De Rechtbank,
Rechtdoende in hoger beroep en op tegenspraak;
Alle verdere of strijdige besluiten van de hand wijzende;

Na er over beraadslaagd te hebben;
Verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond;
Dienvolgens doet het bestreden vonnis te niet en opnieuw rechtdoende, en doende wat de Eerste Rechter had dienen te doen;

Verklaart de oorspronkelijke eis ongegrond;
Dienvolgens wijst geïntimeerde ervan af;

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST-NIKLAAS

1e Kamer. — 29 januari 1957.

Voorzitter : M. Dirix.

Referendaris : M. Cloquet.

Advocaten : Mrs Heyndrickx en Melis.

Koop en verkoop. — Koop van een tweedehands auto « in de staat waarin hij zich bevindt en aan de koper goed bekend », met beding « zes maanden garantie op mechaniek ». — Vrijwaringsplicht van de verkoper. — Verplichtingen van de koper.

Koop van een tweedehands auto « in de staat waarin hij zich bevindt en aan de koper goed bekend »; de koper van dergelijke wagen moet rekening houden met de waarschijnlijkheid, dat deze wagen een aantal gebreken heeft, zowel onzichtbare als zichtbare. In principe is de verkoper voor die gebreken niet tot vrijwaring verplicht.

In casu heeft de verkoper gedeeltelijk voor de vrijstelling van zijn normale verbintenis tot vrijwaring voor de gebreken, voortspruitend uit de aard van de verkochte zaak, afstand gedaan door het beding : « zes maanden garantie op mechaniek ».

De terugkeer tot het gemene recht, wat de mechaniek betreft en gedurende zes maanden, sluit ook in zich de toepasselijkheid van dit gemene recht wat betreft de zichtbare gebreken, die alleszins gedekt zijn doordat de koper niet heeft geprotesteerd.

De verkoper moet echter binnen de perken van de bedongen vrijwaring instaan voor de verborgen gebreken.

In principe moet de koper bewijzen, dat het gebrek reeds bestond ten tijde van de koopovereenkomst.

P.V.B.A. Van Laere t/ Van Bogaert.

Overwegende dat de vordering tot de betaling strekt van het saldo van vier facturen, belopende een totaal bedrag van 5.561,50 frank, waarop verweerder 2.707,— frank betaalde, zodat er volgens eiseres nog 2.854,50 frank door verweerder verschuldigd zou blijven uit hoofde van leveringen door eiseres gedaan en werken door haar uitgevoerd aan de auto van verweerder, tussen 15 december 1953 en 27 februari 1954;

Overwegende dat verweerder de betaling weigert van de gevorderde som, beweerende dat de werken en leveringen met gezegde som verband houdend, nodig geworden zijn ten gevolge van defecten aan de mechaniek;

Overwegende dat de litigieuze auto door verweerder werd aangekocht op 5 september 1953 « in de staat waarin hij zich bevindt en goed gekend door de koper »;

Overwegende dat partijen akkoord zijn dat de prijs ook wijst op het feit dat het een tweedehandswagen betrof;

Overwegende dat de koper van dergelijke wagen weet dat hij een reeks gebreken vertoont, zowel onzichtbare als zichtbare;

dat de verkoper in principe voor die gebreken geen vrijwaring verschuldigd is (Burg. Rechtb. Brussel, 28 oktober 1953, J.T. 1954, blz. 11; De Page, IV, n° 191; Hrb. Gent., 23 februari 1954, R.W. 1954-1955, kol. 622; vergelijkt : Hrb. St.-Niklaas-W., 29 november 1938, R.W. 1938-1939, kol. 1347, en Hrb. Brussel, 24 oktober 1951, J.T., blz. 138);

Overwegende dat de verkoper aan de vrijstelling

van zijn normale verbintenis tot vrijwaring tegen de gebreken, spruitende uit de aard van de verkochte zaak, gedeeltelijk heeft verzaakt;

dat hij inderdaad op de factuur bedongen heeft dat hij « zes maand garantie » beloofde « op mechaniek »;

Overwegende dat het terugkeren tot het gemeen recht (hier uitsluitend voor het mechanieke deel en gedurende zes maanden), ook de toepassing van dit gemeen recht impliceert wat betreft de zichtbare gebreken, die alleszins gedekt zijn bij gebrek aan protesten;

Overwegende dat de verkoper integendeel in de perken van de beloofde vrijwaring, voor de verborgen gebreken moet instaan;

Overwegende dat het de koper is die in principe moet bewijzen dat het gebrek reeds ten tijde van het contract bestond;

dat er desaanvaande geen van het gemeen recht afwijkend vermoeden bestaat, als algemene regel doch alleen in bepaalde gevallen (wet van 25 augustus 1885 betreffende de verkoop van huisdieren; Kluyskens, De Contracten, uitg. 1952, n° 126, 1e kleine druk — contra : Hrb. Brussel, 24 oktober 1951, J.T., blz. 138, vonnis volgens hetwelk het defect moet vermoed worden reeds op het ogenblik van de verkoop te hebben bestaan);

Overwegende dat door het beding van « zes maanden garantie op mechaniek » het gemeen recht immers terug toepasselijk geworden is, ook wat betreft de last van het bewijs;

Overwegende dat de rechtspraak in dit opzicht aanneemt dat het voor de koper niet volstaat te protesteren tegen de facturen die hij zou ontvangen in verband met de verkochte zaak, doch dat hij tegen de verkoper die de defecten niet kosteloos wil uitvoeren, gerechtelijk dient te handelen en minstens een deskundig onderzoek dient uit te lokken (A.P.R., Factuur, n° 610);

Overwegende dat waar de koper de last draagt het bestaan van defecten te bewijzen, hij de voorzorg moet nemen, wanneer hij herstellingen vraagt, zich het bewijs aan te schaffen dat de verkoper aanvaardt de herstelling kosteloos te doen;

Overwegende dat verweerder dit bewijs niet voorbrengt;

Overwegende dat het drie jaar na de uitvoering van de herstellingen, geen sprake meer kan zijn te doen vaststellen of zij veroorzaakt werden door een defect aan de mechaniek die reeds bij de aankoop bestond;

Overwegende dat verweerder de werkelijkheid en de degelijkheid der herstellingen niet betwist, evenmin als het normaal karakter van de aangerekende prijzen;

Overwegende dat verweerder derhalve het gevorderde bedrag schuldig blijft;

Overwegende dat eiseres ten onrechte de toepassing vraagt op de schuld van verweerder, van het verhogingsbeding dat van zijn algemene voorwaarden deel maakt;

dat het inderdaad blijkt uit de bestanddelen van de zaak dat verweerder zich te goeder trouw heeft kunnen vergissen over de inhoud van zijn rechten en dat de ontstentenis van elke reactie vanwege eiseres gedurende twee jaar hem in die mening heeft kunnen versterken;

Overwegende dat de door verweerder aanvaarde algemene verkoopvoorwaarden van eiseres bedingen dat een interest van 5,5 procent verschuldigd zal zijn, zonder in mora stelling, vanaf de dag waarop de schuld eisbaar is, d.w.z. in onderhavig geval vanaf de dag van de factuur die contant betaalbaar is;

Om deze redenen :

de Rechtbank, makende melding dat artikelen 2 en 30 tot 42 van de wet van 15 juni 1935 nageleefd werden,

Verklaart de vordering ontvankelijk en rechtdoende ten gronde, verwijst verweerder om aan eiseres te betalen de som van 2.854,50 frank, met de conventionele interesten tegen een rentevoet van 5,5 percent vanaf de respectieve data van de facturen tot de dagvaarding, en met de gerechtelijke interesten sedertdien;

Wijst het meer gevorderde van de hand als niet gegrond;

Verwijst verweerder in de kosten van het geding.

VREDEGERECHT TE PEER

27 maart 1956.

Rechter : M. Roelandts.

Advocaten : Mrs Van Coppenolle en Degreef.

Wegverkeer. — Geen verkeersovertredingen op particuliere grond. — Wel mogelijkheid van burgerlijke aansprakelijkheid. — 's Nachts stationerend voertuig.

Op particuliere grond zijn verkeersovertredingen als strafbare feiten onbestaanbaar. De niet-naleving van de gewone regels wordt echter als een onvoorzichtigheid beschouwd, die wel burgerlijke aansprakelijkheid kan medebrengen.

De bestuurder van een motorrijtuig moet 's nachts zijn snelheid regelen naar het lichtend vermogen van zijn lichten; zo hij dit niet heeft gedaan, is hij gedeeltelijk mede-aansprakelijk voor het ongeval.

Wanneer een voertuig stil staat of stationeert, is het gebruik van standlichten alleen verplicht, indien de openbare verlichting niet mogelijk maakt dit voertuig op een afstand van ongeveer 100 meter duidelijk op te merken.

Van Herck t/ Houben.

Overwegende dat de vordering van eiser er toe strekt gedaagde te horen veroordelen tot een som van 3.780 frank; bedrag welk na akkoord met de verzekeringsmaatschappij van gedaagde vastgesteld werd en betrekking heeft op de schade welke eiser aan zijn voertuig opliep wanneer hij 's avonds bij het inrijden van zijn private woning, in botsing kwam met het voertuig van gedaagde, welke midden op de private ingang onverlicht zou geparkeerd gestaan hebben;

Overwegende dat op de privaateigendom de verkeersovertredingen als strafbare daden onbestaande zijn; dat echter het niet naleven der gewone regels als een onvoorzichtigheid wordt beschouwd, die wel burgerlijke aansprakelijkheid kan medebrengen;

Overwegende dat « la circulation ou le stationnement sur la voie publique de véhicules non déclarés est un danger grave pour les usagers; il est certain qu'en omettant de pourvoir leur véhicule de l'éclairage réglementaire, les usagers commettent une infraction aux dispositions du règlement général qui imposent cette obligation; mais cette circonstance n'exclut ni la responsabilité civile, ni la responsabilité pénale des usagers qui ne parviennent pas à éviter l'obstacle constitué par les véhicules non éclairés; (Le code de la

Route, par P. Orianne, n° 50, p. 14, en Algemene rechtspraak);

Overwegende dat de bestuurder 's nachts zijn snelheid steeds dient te regelen naar het lichtend vermogen van zijn lichten; dat de aanrijder van de niet verlichte hindernis derhalve zelf voor 1/4 deel aansprakelijk is voor dit ongeval;

Overwegende tevens dat verweerder aanvoert dat zijn voertuig grotelijk verlicht was door een straatlamp zodat hij zelfs geen standlicht hoefde te ontsteken; dat bovendien de private inrit niet alleen diende voor de aanlegger maar ook voor de eigenaar Schorpion, die steeds zijn toegang tot zijn eigendom neemt langs dezelfde inrit; dat verweerder op bezoek van Schorpion deze een bezoek bracht en met het goedvinden van genoemde eigenaar « aldaar » zijn wagen zou geplaatst hebben;

Dat verweerder aanbiedt deze feiten, welke ter zake dieneende zijn door getuigen te bewijzen;

Overwegende dat het juist is dat wanneer een voertuig stilstaat of stationneert, het gebruik van standlichten alleen verplicht is indien het met de openbare verlichting niet mogelijk is dit voertuig van op ongeveer 100 meter duidelijk te bemerken;

.....

ARBEIDSGERECHT VAN BEROEP TE BRUGGE

29 maart 1957.

Voorzitter : M. De Bock.

Advocaat : Mr. Devroe.

Spel. — Bediendencontract tussen de exploitant van spelen en een bediende in zijn bedrijf. — Niet toepasselijkheid van artikel 1965 B.W. — Wel ongeoorloofde oorzaak.

Art. 1965 B.W. betreft alleen de eigenlijke speelschulden en mag niet worden uitgebreid tot vorderingen daarbuiten, zelfs indien deze verband houden met het spel.

Het bediendencontract tussen de exploitant van spelen en een bediende in zijn bedrijf heeft een ongeoorloofde oorzaak; zij is in strijd met de wet en met de goede zeden.

P.V.B.A. Nouveau Casino Kursaal t/ Vandaele.

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering ertoe strekte, wegens verbreking zonder opzegging van een bediendencontract, oorspronkelijke verweerster, thans appellante te horen veroordelen tot betaling van 2.000 fr. achterstallige wedde en tevens 22.800 fr. uit hoofde van vergoeding wegens contractbreuk;

overwegende dat toenmalige verweerster zich tegen de vordering heeft verzet op grond van het feit dat aanvankelijke eiser in dienst was als « spelbediende » in de speelzaal van het Casino te Middelkerke, zodat zij de exceptie van het spel opwerpt en tevens betwist dat toenmalige eiser zou zijn doorgezonden doch beweert dat hij zelf zijn werk verliet zonder opzegging;

overwegende dat de eerste Rechter de exceptie gesteund op art. 1965 en 1966 B.W. heeft verworpen, en terecht, omdat de beschikkingen in deze artikels vervat de eigenlijke speelschulden betreffen en niet vatbaar zijn voor uitbreiding tot vorderingen daarbuiten, zelfs indien deze zouden verband houden met het spel;

overwegende dat het vonnis a quo met reden aanstipt dat de ontvankelijkheid van de oorspronkelijke eis moet worden getoetst aan de inhoud der artikels 1131 en 1133 B.W. betreffende de ongeoorloofde oorzaken der verbintenissen;

overwegende dat het vonnis waartegen beroep verwijst naar de drie gronden van ongeoorloofde oorzaak vermeld bij art. 1133 en deze beurtelings onderzoekt, daarbij vaststellend :

1) dat de wettelijke verbodsbepalingen zouden bestaan in de strafrechterlijke sancties door de wet voorzien tot beteugeling van de kansspelen, welke bepalingen echter in praktijk zeer verward en onsamenvattend zouden zijn en, rekening houdend met de stilzwijgende gehoorzaamheid van de overheid wegens de fiscale heffingen en de tussenkomsten der openbare diensten in de bouw of wederopbouw van casino's met speelzalen, met het praktisch niet inspannen van enige strafvervolgung, zouden moeten aangezien worden als vervallen door gebrek aan toepassing sedert meer dan 25 jaar;

2) dat de openbare orde terzaak niet zou dienen ingeroepen te worden, krachtens de gevestigde rechtspraak;

3) dat de goede zeden moeten worden beoordeeld niet vanuit een ethisch maar vanuit een louter juridisch standpunt, zodat, in de litigieuze betwisting zou kunnen worden vastgesteld :

a) dat de kansspelen meer en meer in de zeden zijn doorgedrongen, vooral in de toeristische centra;

b) dat geen vergelijking mogelijk is tussen de uitbating van een speelzaal en de exploitatie van een ontuchthuis of het vrijwillig meewerken met de vijand;

c) dat de spelbedienden onderworpen zijn aan de regels der maatschappelijke zekerheid;

d) dat de kansspelen in de casino's van bepaalde toeristische centra niet alleen door de publieke opinie maar ook door de publieke overheid worden aanvaard; overwegende dat de eerste Rechter tenslotte heeft vastgesteld dat door niets werd bewezen dat oorspronkelijke eiser zelf zijn bedrijvigheid zou hebben stilgelegd;

dat het vonnis a quo derhalve de eis ontvankelijk en gegrond heeft verklaard; deze eis inwilligend en toenmalige verweerster veroordelend tot de gerechtsintrest en de kosten;

overwegende dat het beroep is gevestigd op de volgende grieven :

1) de aanvankelijke eis zou niet ontvankelijk zijn op grond van art. 1131 en 1133 B.W.;

2) op strafrechterlijk gebied zou het spel nog steeds worden beteugeld op grond van art. 305 S.W. en de rechtspraak zou de toegang tot de burgerlijke rechtbank voor dergelijke eisen ontzeggen;

3) de rechtsspraak zou, herhaaldelijk, identieke of analoge eisen hebben afgewezen als strijdig met de goede zeden;

4) ten gronde, zou het afdankingsbewijs, zgn. model C vermeldend als oorzaak der afdanking het werk gebrek, niet van een bevoegde persoon uitgaan;

overwegende dat geïntimeerde de volgende argumenten opwerpt :

1) het beroep zou niet ontvankelijk zijn omdat de aantekening geschiedde door een gevolmachtigde van een persoon, de heer Van Rieth, die, tegenover derden geen beheerder-zaakvoerder van de P.V.B.A. Nouveau Casino Kursaal de Middelkerke zou zijn omdat de wijziging in de statuten der vennootschap tot vaststelling van zijn hoedanigheden a) niet in het Staats-

blad werden bekend gemaakt en b) niet in het handelsregister werden vermeld;

2) de oorspronkelijke vordering zou gegrond zijn gezien het attest model C, bestemd voor de dienst van werkloosheid, aan de huidige beroepene afgeleverd door een diensthoofd van beroepster;

3) de exceptie van het spel zou ongegrond zijn om al de redenen opgegeven door de eerste Rechter en verder a) omdat de betrokken instelling nooit het voorwerp uitmaakt van enige rechtsvervolgung, b) omdat deze inrichting belastingen betaalt, c) en tevens is opgebouwd met kredieten voor oorlogsschade; d) omdat de sociale wetgeving door appellante wordt toegepast op haar personeel;

dat geïntimeerde derhalve vordert het beroep als niet ontvankelijk, minstens als ongegrond te horen afwijzen, kosten voor appellante;

overwegende dat beroepster nog aanvoert tegen de exceptie van niet-ontvankelijkheid van het beroep dat de tot wijziging van de statuten vereiste publicatie in het Staatsblad, ten voordele van appellante geschiedde op regelmatige wijze en verder dat de inschrijving in het handelsregister van de beheerder-zaakvoerder slechts is vereist voor elke actie van een handelaar haar oorzaak puttend in een handelsdaad evenals, tenslotte dat de niet-ontvankelijkheid wegens gemis aan inschrijving in het handelsregister wordt gedekt door vervulling, aanhangig het geding, van deze formaliteit;

A) Betreffende de ontvankelijkheid van het beroep :

overwegende dat de exceptie van niet-ontvankelijkheid van het beroep moet worden afgewezen ;

dat inderdaad uit de door appellante neergelegde stukken (stuk 2 : uittreksel handelsregister Veurne) blijkt dat de vereiste wijzigingen in de statuten van appellante geschiedden in het Belgisch Staatsblad nr. 373 van 7 Januari 1955, blz. 207 en in de bijlagen van 1 oktober 1955 nr. 250e32;

dat verder, betreffende de sanctie voorzien wegens niet inschrijving der wijzigingen in het handelsregister, moet worden vastgesteld dat «... on remarquera que la sanction ne joue que lorsque le commerçant prend un rôle actif soit en assignant au principal, soit en se portant demandeur reconventionnel, soit en agissant en intervention. La fin de non procéder n'est donc pas opposable — les sanctions sont de stricte interprétation — au commerçant non inscrit qui ne fait que se défendre à l'action qui lui a été intentée ou qui, ce qui revient au même, fait opposition à un jugement par défaut, rendu contre lui... » (L. Fredericq, Droit commercial belge T.I. nr. 228, p. 223);

dat het beroep, zowel als het verzet, slechts verweermiddelen zijn tegen de oorspronkelijke hoofdeis, van burgerlijke aard, welke middelen volkomen vreemd zijn aan elke handelsdaad;

B) Betreffende de ontvankelijkheid van de oorspronkelijke eis :

Overwegende dat de eerste Rechter heeft gedwaald waar hij het heeft over de wettelijke verbodsbepalingen, vermits de strafrechterlijke bepalingen en namelijk art. 305 Swb. nog steeds toepasselijk zijn op het kansspel in de betrokken instelling;

dat de rechtspraak doorgaans het verval wegens gebrek aan toepassing, van strafbepalingen, niet aanneemt en overigens de voorwaarden daartoe terzake niet verenigd zijn (H. De Page, Droit civil, T. I. n° 224);

dat, noch de fiscale heffingen, noch enige administratieve tussenkomst, noch de maatregelen betreffende de

sociale wetgeving van aard kunnen zijn het ongeoorloofd karakter van de oorzaak ener verbintenis te wijzigen;

overwegende dat het vonnis a quo ten onrechte aanneemt dat de kansspelen in het algemeen en vooral deze in casino's van toeristische centra meer en meer in de zeden gekomen en derhalve aldus zouden aanvaard zijn door de overheid en de publieke opinie, dat zij niet meer zouden kunnen beschouwd worden als strijdig met de goede zeden;

dat voormeld vonnis een tegenstrijdigheid bevat waar het enerzijds de ethische («moraal-theologische») opvattingen als maatstaf der goede zeden verwerpt en anderzijds beroep doet op de «openbare opinie»;

dat immers zowel de wet (art. 305 Swb.), als de courante rechtspraak in overeenstemming met de doorlopende openbare mening de exploitatie van dergelijke kansspelen veroordelen en het feit dat, in bepaalde centra, en bij een speciaal publiek, het bewustzijn van het immorele van dit kansspel is afgestompt, niets afneemt van de algemene afkeuring tegenover dergelijke praktijken;

overwegende dat, voor wat de spelbediende betreft, zijn verbintenis evenals deze van zijn werkgeefster «se confond avec l'objet du contrat», terwijl de «aangestelde van de uitbater van een kansspel, volgens de termen van art. 305 Swb. strafbaar is — en derhalve aangezien als de dader van een onwettige handeling — ten zelfden titel als de uitbater zelf»;

dat de verbintenis van oorspronkelijke aanlegger impliceert «rekening houdend met de aard van zijn prestaties, het trekken van voordeel uit de uitbating van het spel» (Cass. 1e Kamer, 15-2-51);

overwegende, tenslotte, dat het adagio «nemo auditor suam propriam turpitudinem allegans», ten overstaan van de tussen partijen afgesloten overeenkomst, moet worden toegepast tegenover de oorspronkelijke vordering, die derhalve niet ontvankelijk was;

overwegende dat alle verdere middelen van welke partij ook overbodig zijn;

Beslissend op tegenspraak:

om alle vermelde en hierbij bevestigde motieven alle verdere middelen en besluiten verwerpend als overbodig of niet gegrond, verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond;

doet het vonnis a quo teniet, en beslissend zoals de eerste Rechter had moeten doen, wijst de oorspronkelijke eis af als niet ontvankelijk;

verwijst beroeper in het geheel der kosten van beide instanties.

NOOT: Zie in dit nummer de bij het bovenstaande vonnis vernietigde beslissing van de Werkrechterraad te Oostende d.d. 25 mei 1956.

WERKRECHTERSRAAD TE OOSTENDE

25 Mei 1956.

Voorzitter: M. Deswaef.

Juridisch bijzitter: M.J. Felix.

Advocaat: Mr De Vroe

Spel. — Bediendencontract tussen de exploitant van spelen en een bediende in zijn bedrijf. — Niet toepasselijkheid van art. 1965 B.W. — Geen ongeoorloofde oorzaak.

Art. 1965 B.W. betreft alleen de vorderingen tot betaling van schulden uit spel of weddenschap en kan niet worden uitgebreid tot alle vorderingen, die met kansspelen verband houden, zoals b.v. de vordering uit het bediendencontract tussen de exploitant van spelen en een bediende in zijn bedrijf. Deze laatste overeenkomst heeft niet een ongeoorloofde oorzaak; zij is niet in strijd met wettelijke verbodsbepalingen, noch met de openbare orde, noch met de goede zeden.

Van Daele t/ P.V.B.A. Nouveau Casino-Kursaal.

Overwegende dat de vordering strekt tot de veroordeling van verweerster om aan eiser te betalen 2.000 fr. uit hoofde van achterstallige wedde, en 22.800 fr. uit hoofde van vergoeding wegens contractbreuk;

Exceptio Ludi.

Overwegende, dat verweerster de «exceptio ludi» opwerpt omdat eiser als spelbediende bij verweerster tewerkgesteld was en de vordering dan ook uit dien hoofde als onontvankelijk moet afgewezen worden;

Overwegende dat verweerster klaarblijkelijk bedoelt art. 1965 B.W. waarbij geen enkele vordering wordt toegelaten voor een speelschuld of voor vereffening van een weddenschap;

Overwegende dat dit artikel alleen betreft de vorderingen voor betaling van speelschulden of weddenschappen en niet kan uitgebreid worden tot alle vorderingen die met het kansspel verband houden, zoals de vordering, op grond van het bediendencontract, van de spelbediende tegenover zijn werkgever;

Overwegende dat weliswaar herhaaldelijk bij het afwijzen van een dergelijke vordering naar art. 1965 wordt verwezen;

Overwegende dat deze interpretatie het gevolg is van de verwarring tussen de bepalingen van het B.W. in art. 1965 en 1966 en deze voorzien in het strafwetboek op de kansspelen, en ten onrechte verondersteld wordt dat de spelen bedoeld bij art. 1965 dezelfde zijn die strafrechtelijk worden beteugeld;

Overwegende dat bij art. 1965 alle spelen, met uitzondering van deze bestemd voor de lichamelijke ontwikkeling, bedoeld worden, terwijl in het strafwetboek alleen de kansspelen beteugeld worden;

Overwegende dat dus art. 1965 toepasselijk is niet alleen op de schulden en weddenschappen gesproken uit kansspelen, maar eveneens op deze gesteund op intellectuele spelen (bridge, schaken), behendigheids spelen (biljart) en op paardenrennen, niettegenstaande de meeste dezer spelen strafrechtelijk niet beteugeld worden, en ook op moreel gebied niets laakbaars hebben (De Page V; nr 303, blz. 296 en vlg.);

Overwegende dat de grond voor de verbodsbepaling van art. 1965 dan ook niet kan gezocht worden in het ongeoorloofde karakter van deze spelen zelf maar in

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

het feit dat alle speelschulden en weddenschappen economisch gezien, nutteloos zijn, en dus in feite moeten aangezien worden als contracten zonder voorwerp of met een voorwerp dat niet voor wettelijke bescherming in aanmerking komt; (De Page T V, n° 197 blz. 283);

Overwegende dat daaruit volgt dat de toepassing van art. 1965 niet kan uitgebreid worden tot alle vorderingen die met kansspel verband houden daar men dan eveneens alle vorderingen die verband houden met de inrichting van intellectuele spelen, behendigheids-sporten, paardenrennen, enz. als onontvankelijk moet afwijzen;

Overwegende dat dan ook de toepassing van art. 1965 moet beperkt blijven tot die vorderingen die uitdrukkelijk in het artikel vermeld zijn, nl. alle speelschulden en weddenschappen, met uitzondering van deze voorzien bij art. 1966 zonder een onderscheid te maken tussen de aard en het karakter van de spelen waaraan deze vorderingen hun ontstaan danken;

Overwegende dat als er een reden voor niet-ontvankelijkheid bestaat deze niet moet gezocht worden in art. 1965 en 1966 B.W., maar in art. 1131 en 1113 B.W. betreffende de ongeoorloofde oorzaken (R. Geysen, Jurisprudence du Travail, blz. 204, 881 note).

Ongeoorloofde oorzaak.

Overwegende dat art. 1133 drie gronden voor het bestaan van een ongeoorloofde oorzaak aanduidt:

- 1) wettelijke verbodsbepalingen;
- 2) de openbare orde;
- 3) de goede zeden;

1. Wettelijke verbodsbepalingen.

Overwegende dat zoals hoger uiteengezet deze wettelijke verbodsbepalingen niet in art. 1965 en 1966 van het B.W. moeten gezocht worden, vermits deze artikels alleen de contracten tussen spelers afgesloten treft onafhankelijk, met uitzondering van deze voorzien bij art. 1966, van de aard van het spel waaruit deze contracten ontstaan;

Overwegende dat in het strafwetboek betreffende de kansspelen strafbepalingen zijn opgenomen waarop de rechtspraak zich steunt om vorderingen zoals deze hier besproken, af te wijzen (Hof van Verbreking 1e Kamer, S.A. Hotels, Cinemas et Casino's c/ Dirick en Beurthier dd. 15/2/1951, Rechtsk. weekblad 1951 kol. 1215);

Overwegende dat op strafrechtelijk gebied de toestand in rechte en in feite zeer verward en onsamenhangend is;

Overwegende dat het strawetboek van 1867 in art. 305 en 557, 3° de kansspelen beteugelt, terwijl de wet van 24/10/1902 op de ontspanningsspelen, op de kansspelen toepasselijk is;

Overwegende dat het daarbij dient opgemerkt te worden dat de wet van 1902 oorspronkelijk deel uitmaakte van een sluitend geheel waarbij niet alleen de ontspanningsspelen doch ook de sport, en paardenrennen en de beursverrichtingen moesten geregeld worden, doch waarvan alleen het gedeelte betreffende de ontspanningsspelen kracht van wet kreeg (Répertoire Pratique VII Jeu et pari en matière répressive, blz. N° 1);

Overwegende dat er kan gediscussieerd worden in hoever de wet van 1902, wat de ontspanningsspelen die terzelve tijd kansspelen zijn, betreft, art. 305 Strafwetboek heeft vervangen; doch in elk geval vastgesteld moet worden dat de strafvervolgingen voor kans-

spelen nog uitsluitend op grond van de wet van 1902 worden ingeleid (Marchal et Jaspar, Droit criminel, 1952, N° 762, blz. 219);

Overwegende dat nadien fiscale wetten in het bijzonder deze van 28.8.1921 en van 4.7.1930 de taxatie hebben ingevoerd op de opbrengst van kansspelen die door hogervermelde strafwetten verboden zijn;

Overwegende dat zowel door voor- als tegenstanders van een gewijzigde wetgeving op het spel (Nellens: les jeux de hasard dits de Casino blz. 95 en vlg. en Répertoire Pratique VII, Jeu et pari en matière répressive n° 79, blz. 303) de vraag wordt gesteld of deze fiscale wetten, de bestaande strafwetten op de uitbating van de kansspelen hebben afgeschaft;

Overwegende dat de uiteenzetting van het Répertoire Pratique dienaangaande, hoger geciteerd, weinig overtuigend is, waar moet vastgesteld worden dat, zoals de wetgever bij het uitvaardigen van de fiscale wetten moest voorzien, deze taxaties maar kunnen geïnd worden op voorwaarde dat er een uitbater van een speelzaal is, en dus de toepassing van deze fiscale wetten, het bestaan van de toestanden, die strafrechtelijk moeten beteugeld worden, veronderstelt en vereist; dat dan ook de verontwaardiging van de auteurs die deze onlogische en onverantwoorde toestand aanklagen (De Page V, blz. 302 N° 310) begrijpelijk is;

Overwegende dat daarbij moet aangemerkt worden dat de tarief voor taxatie in deze fiscale wetten zodanig bepaald wordt, en zelfs na afspraak met de casino-uitbaters werd verminderd, opdat deze taxatie wel interessante inkomsten voor de staatskas zou bijbrengen, doch zonder de uitbating van het kansspel, dat naar beweerd strafrechtelijk verboden blijft, onmogelijk te maken;

Overwegende dat tenslotte dient vastgesteld te worden dat sedert de toepassing van deze fiscale wetten, nooit strafvervolgingen meer werden ingespannen tegenover de uitbaters van de gemeentelijke casino's van acht toeristische centra waartoe Middelkerke behoort, niettegenstaande de permanente uitbating van deze speelzalen een algemeen bekend feit is;

Overwegende dat daarbij ernstig de vraag kan gesteld worden of de strafbepalingen op de kansspelen, in de hogerbedoelde toeristische centra, niet door gebrek aan toepassing vervallen zijn; dat het niet vervolgen van de speluitbaters in deze centra gedurende meer dan 25 jaar voldoet aan de voorwaarden gesteld opdat een wet door niet toepassing zou vervallen (cfr. De Page, I, blz. 266, n° 224);

Overwegende dat overigens dezelfde toestand bestaat betreffende de weddenschappen op de paardenrennen buiten het koersplein afgesloten;

Overwegende dat inderdaad gedurende lange tijd vervolgingen werden ingespannen en veroordelingen uitgesproken tegen de uitbaters van agentschappen voor paardenwedrennen buiten het koersplein, doch nadien een wettelijke reglementering is gekomen waarbij een beperkt aantal agentschappen toegelaten werden (Répertoire Pratique, Jeu et pari en matière répressive, T. VII, n° 18, blz. 290 en 291);

Overwegende dat minstens moet vastgesteld worden dat in de huidige toestand in een aantal toeristische centra de strafbepalingen betreffende de uitbating van kansspelen niet meer worden toegepast, doch deze kansspelen worden geduld om de uitvoering van fiscale wetten mogelijk te maken;

Overwegende dat het dan ook niet aanvaardbaar is, dat op grond van deze strafbepalingen het contract tussen een spelbediende en de uitbater van kansspelen, in de toeristische centra waar deze spelen worden ge-

duld, zou aangezien worden als gesteund op een ongeoorloofde oorzaak;

2. De Openbare Orde.

Overwegende dat het begrip openbare orde zeer moeilijk te omschrijven is doch kan bepaald worden als het geheel van die wetten die noodzakelijk zijn voor het instandhouden en bewaren van de staatsorganisaties of van de algemene belangen van de gemeenschap;

Overwegende dat terzake deze grond voor het ongeoorloofd karakter van een contract niet in aanmerking komt, en ook in de rechtspraak niet gebruikt wordt;

3. De goede zeden.

Overwegende dat de rechtspraak herhaaldelijk de vorderingen zoals hier besproken, heeft afgewezen omdat de oorzaak van deze vorderingen in strijd is met de goede zeden (Werkrechttersraad Namen 13 november 1937, Rechtspraak Werk en Dienstverhuring, 1939, blz. 43);

Overwegende dat « strijdig met de goede zeden » zeker niet noodzakelijk alleen die daden bedoelt die strafrechtelijk beteugeld worden;

Overwegende dat het begrip « goede zeden » in ons rechtsleven, niet kan gesteund worden op een bepaald moraal-theologisch stelsel, doch moet omschreven worden als het geheel van regels van morele orde, dat door alle eerlijke mensen, van welke religieuze of filosofische opinie zij ook zijn, als grondslag voor het leven aanvaard wordt (De Page, I, n° 92, blz. 109);

Overwegende dat het wettelijk begrip « goede zeden » dan ook op realistische wijze moet bepaald worden, rekening houdend met de evolutie van de opvattingen tengevolge van gewijzigde levensomstandigheden;

Overwegende dat hoezeer men dit ook van moreel standpunt uit kan betreuren, moet vastgesteld worden dat de deelname aan kansspelen in het algemeen, en aan de kansspelen ingericht in de casino's, in het bijzonder, milder wordt beoordeeld dan dit vroeger het geval is;

Overwegende dat de deelname aan loterijen en pronostiekwedstrijden steeds uitgebreider wordt;

Overwegende dat een zeer grote groep van de bevolking, komend uit alle middens, zonder daarom minder geacht te worden, op de paardenwedrennen, weddenschappen afsluit die, tenzij wellicht voor een beperkte groep ingewijden, niet op kennis of vaardigheid steunen, doch louter kanscontracten zijn;

Overwegende dat algemeen moet vastgesteld worden dat de openbare machten niet alleen de uitbating van de kansspelen dulden maar ze mogelijk maken en bevorderen;

Overwegende dat inderdaad in de toeristische centra die daarvoor toegelaten worden de kansspelen worden uitgebaat in lokalen door de gemeenten opgebouwd, in sommige gevallen met de vergoeding voor oorlogsschade en met staats tussenkomst, onmiddellijk na de oorlog heropgebouwd, volgens ontwerpen waarbij met de speciale bestemming van het gebouw, voor spel-doeleinden, wordt rekening gehouden;

Overwegende dat de gemeenten deze lokalen in concessie geven aan uitbaters, wel niet met de enige bestemming van speelzaal, doch wel wetend dat de uitbaters er een speelzaal zullen openen, en zich op de opbrengst van het spel zullen steunen om aan hun andere verplichtingen te voldoen;

Overwegende dat er soms in dit verband een vergelijking wordt gemaakt tussen de uitbating van een speelzaal en de uitbating van een prostitutiehuis en

daarbij betoogd wordt dat dergelijke uitbating onder de vroegere wetgeving, ook geduld en zelfs geregulementeerd was;

Overwegende dat deze vergelijking zeker niet opgaat;

Overwegende dat waar de prostitutie « in se » altijd als een moreel vergrijp werd aangezien, het meedoen aan een kansspel niet even streng beoordeeld wordt; dat inderdaad het kansspel, ook op louter moreel gebied, maar als een ernstige fout wordt aangezien, als de op het spel gezette bedragen het welzijn van de speler of zijn familie in gevaar brengen;

Overwegende dat, ook onder de vroegere wetgeving op de prostitutie het zeker nooit denkbaar ware dat openbare overheden voor dergelijke bedrijvigheid bouwen, die eigendom van de gemeente zijn, ter beschikking zouden stellen, of een speciale taks op deze uitbating zouden heffen;

Overwegende dat evenmin de vergelijking opgaat, met prestaties geleverd voor de vijand onder de bezetting (Tijdschrift Sociaal Recht en Arbeidsgerechten, 1950, blz. 74-75);

Overwegende dat inderdaad het vrijwillig medewerken met de vijand steeds door de openbare opinie werd afgekeurd, en alleen strafrechtelijk ingrijpen uitbleef, omdat de bezetting ieder rechterlijk optreden onmogelijk maakte;

Overwegende tenslotte dat de spelbedienden vallen onder toepassing van de wetgeving op de maatschappelijke zekerheid, en zowel de werknemersbijdrage als de werkgeversbijdrage wordt gestort;

Overwegende dat het volledig onlogisch is de bedrijvigheid van de spelbediende te aanvaarden als grondslag voor de verplichtingen en de rechten op de maatschappelijke zekerheid, waar diezelfde bedrijvigheid zou moeten uitgesloten worden van de toepassing van de wetgeving op het bediendencontract;

Overwegende dat het daarbij tegen de borst stoot dat een spelbediende niet alleen zijn rechten als bediende niet zou kunnen laten gelden, maar zelfs van de toepassing van de arbeidsongevallenwetgeving zou moeten uitgesloten worden (cfr. Verb. 17 oktober 1947, Rechtsk. Weekbl. 1948, blz. 511) terwijl zijn werkgever ongestoord en met de hulp van de openbare machten zijn bedrijvigheid kan voortzetten en zelfs, een bijkomend voordeel kan genieten, door alle dwingende bepalingen van de sociale wetgeving te ontgaan;

Overwegende dat rekening houdend met de hoger aangeduide elementen moet aanvaard worden dat het bestaan van kansspelen, zoals die nu zijn ingericht, in de casino's van bepaalde toeristische centra, zowel door de openbare overheden als door de publieke opinie wordt aanvaard, zodat niet ernstig kan beweerd worden dat het bestaan van contracten tussen de spelbedienden en de speluitbater, tegen de goede zeden indruist;

Overwegende dat verweerster ten gronde voorhoudt dat eiser zelf zijn bedrijvigheid zou hebben stilgelegd om naar Blankenberge te gaan werken;

Overwegende dat deze bewering op geen enkel stuk is gesteund en evenmin aanbod wordt gedaan van preciese feiten die deze stelling zouden bevestigen;

Om deze redenen :

De Raad, vonnissende tegensprekelijk in eerste aanleg, toepassing zijnde gedaan geweest van de schikkingen van artikels 2, 34, 36, 37, 40, 41 en 64 der wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken, verklaart de vordering ontvankelijk en gegrond, veroordeelt verweerster om aan eiser te betalen uit hoofde van saldo op wedde, de som van 2.000 frank en ten titel van vergoeding wegens contractbreuk de

som van 24.800 frank, met de gerechterlijke intresten en de gedingskosten.

Vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande beroep, uitgezonderd voor wat de kosten betreft, zonder borgstelling tot een bedrag van 800 frank, mits borgstelling voor het meerdere bedrag.

NOOT: Zie in dit nummer de beslissing van het Arbeidsgerecht van Beroep te Brugge dd. 29 maart 1957, waarbij bovenstaande uitspraak is vernietigd.

BIBLIOGRAPHIE

Zwitserland

- Bättig E.* — Die Wirkungen des Zwangsvollstreckungsverbotes unter Ehegatten auf die Forderungsabtretung. — Diss. jur. Zürich, 1957.
- Deppeler R.* — «Due process of law». Ein Kapitel amirkanischer Verfassungsgeschichte. — Diss. phil.-hist. Bern, 1957.
- Dietsch E.* — Heinrich Zschokkes Rechts- und Staatsdenken. — Diss. jur. Zürich, 1957.
- Dürr K.* — Besteuerung der Grundstückgewinne in der Schweiz. — Bern (im Selbstverlag), 1957.
- Ebnöther K.* — Der Heimatschutz als polizeirechtliches Problem. — Diss. jur. Zürich, 1956.
- Favre A.* — Cours de droit des gens. Professeur à l'Univ. de Fribourg par A.F. pendant l'année 1944-1955. — Fribourg, Renggli, 1955.
- Frey E.* — Die Gesetzgebung des Bundes und der Kantone über die Bildung von Arbeitsbeschäftigungsreserven der privaten Wirtschaft. — Zürich, Juris-Verlag, 1957.
- Gerwig M.* — Schweizerisches Genossenschaftsrecht. — Bern, Stämpfli, 1957.
- Golser K.* — Die Abgrenzung bürgschaftsähnlicher Versicherungen gegenüber der Bürgschaft. — Diss. jur. Bern, 1956.
- Greninher H. W.* — Die Genfer Abkommen von 1923 und 1927 über die internationale private Schiedsgerichtsbarkeit. — Diss. jur. Zürich, 1957.
- Hafer P.* — Das Lärmproblem in der Praxis der Gerichts- und Verwaltungsbehörden. — Diss. jur. Zürich, 1957.
- Hagemann M.* — Die europäische Wirtschaftsintegration und die Neutralität und Souveränität der Schweiz. — Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1957.
- Iselin P.* — Schweizerische Staatsverträge über Sozialversicherung. — Diss. jur. Zürich, 1957.
- Kaenel A. von.* — Die Sozialgefährlichkeit als Voraussetzung freiheitsentziehender, strafrechtlicher Massnahmen und die Voraussetzungen für die Verwaltung Unzurechnungsfähiger und vermindert Zurechnungsfähiger nach Art. 4 des Schweizerischen Strafgesetzbuches im besondern. — Diss. jur. Basel, 1957.
- Kopp J.* — Die Prozessführungsbefugnis. — Diss. jur. Zürich, 1957.
- Lienhart E.* — Verteidigung in Strafsachen. Rechte und Möglichkeiten des Beschuldigten im Strafverfahren. — Zürich, Rechtshilfe-Verlag, 1957.
- Lienhart E.* — Vorlagen für rechtliche Schriftstücke. (Muster- und Formularbüchlein). — Zürich, Rechtshilfe-Verlag, 1957.
- Meyer B.* — Die Behandlung der Zuhälterei im Schweizerischen Strafrecht. — Diss. jur. Zürich, 1957.
- Näf H.* — Die Bedeutung der Handlungsfähigkeit im

Gesellschaftsrecht. — Winterthur, Schellenberg, 1957.

Pfiffner E. — Schuldverhaft und Personalarrest im Vollstreckungsverfahren. Eine Darstellung der in den Gesetzgebungen von Deutschland, Österreich, Frankreich, Italien und England heute noch bestehenden persönlichen Zwangs- und Sicherheitsmassnahmen. — Diss. jur. Zürich, 1957.

Rottalini P. — La posizione giuridica dell'espropriato con particolare riguardo alla Legge ticinese di espropriazione del 16 gennaio 1940. — Diss. jur. Bern, 1957.

Rottenberg M. — Der Sittlichkeitsverbrecher und seine strafrechtliche Behandlung (mit einem Exkurs über die Spuren). — Winterthur, Kele, 1957.

St Gall, Université commerciale. Institut suisse de cours administratifs, 90e cours... 18 et 19 juin 1956, à Montreux; Le Personnel des administrations publiques. — St Gall, 1956.

Schaub B. — Die Aufsicht des Bundes über die Kantone. — Diss. jur. Zürich, 1957.

Schellenberg A. — Die Verfassungsgerechtpflege der politischen Bundesbehörden. — Winterthur, Kelle, 1957.

Schmidler J. — Die Arrestaufhebung nach Art. 279 SchKG. — Diss. jur. Bern, 1957.

Trautvetter P. — Die Ausweisung von Ausländern durch den Richter im Schweizerischen Recht. — Diss. jur. Zürich, 1957.

Werlen A. — Die Rechtsstellung der Bediensteten der Schweizerischen Verrechnungsstelle. — Diss. jur. Zürich, 1957.

Oostenrijk

Hans J. — Dynamik und Dogma im Islam. Zeitgemässe zur Rechts-, Staats- u. Sozialordnung. — Leiden, Brill, 1957.

Hans J. — Wegweiser durch österreichs Bundesgesetzgebung 1945-1957. — 11. Aufl. Stand vom 1. Okt. 1957. — Klagenfurt, Hans, 1957.

Raschke K. — Die beförderungsteuer. Von Kurt Raschke u. Alois Thormann. 2., ... erg. u. Berichtigte Aufl. — Graz, Leykam, 1957.

Duitsland

Barchewitz A. — Das Bankrecht. 2. völlig neu bearb. u. erw. Aufl. — Schloss Bleckede a.d. Elbe, Meissner, 1957.

Kashel W. — Arbeitsrecht. Neubearb. von Hermann Dersch. 5. Aufl. — Berlin, Springer, 1957.

Klein F. — Rechtsgutachten über verfassungsrechtliche Fragen des Urteils des Bundesarbeitsgerichts vom 2. März 1955, betreffend Lohngleichheit von Mann und Frau. — Düsseldorf, Rechtsverl. 1955.

Körber R. — Die Rechtsstellung der Deutschen aus Österreich in der Bundesrepublik Deutschland. — Coburg, Rossteutscher, 1955.

Medicus D. — Zur Geschichte des Senatus consultum Velleianum. — Köln, Böhlau, 1957.

Meikel G. — Grundbuchrecht. Kommentar zur Grundbuchordnung unter Berücks. d. Rechts d. Länder d. Bundesrepublik u. Westberlins. 5., völlig umgearb. Aufl. von Wilhelm Imhof u. Hermann Riedel. Lfg. 4. — Berlin, Schweitzer, 1957.

Schottelius D. — Die internationale Schiedsgerichtsbarkeit. — Köln, Heymann, 1957.

Thomas W. — Das privatrechtliche Schiedsgerichtsverfahren. — Münster Westf., Aschendorff, 1957.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent

Raadsheer Soenens : « hoogte 4.000 m. »

De talrijke aanwezigen op deze avond van 2 december 1957 zullen er zich ongetwijfeld tegen verzetten dat daarover ook maar een enkel woord geschreven wordt. Ieder woord immers is niet alleen overbodig maar is tevens gevaarlijk omdat het de overweldigende indruk en de bekoorlijke nawerking storen zou.

Wanneer dan wel over deze avond gesproken wordt dan is het vooral bedoeld voor diegenen die zich bij de talrijke aanwezige confraters advocaten en de achtbare dames niet hebben aangesloten. Dezen dienen inderdaad goed op het hart gedrukt te worden dat ook hier — zoals vaak gebeurt, de afwezigen weder ongelijk hebben gehad.

De Heer Soenens is door allen goed bekend als Raadsheer, doch deze keer hebben we een andere persoon ontmoet die de meesten ongetwijfeld niet kenden. Raadsheer Soenens heeft zich hier geopenbaard als een dichter.

Niet dat hij ons een bundel verzen heeft voorgedragen maar wel omdat hij ons de bergen heeft leren kennen en vooral laten aanvoelen zoals enkel een dichter die zien en kennen kan.

In een beeldrijke en aantrekkelijke taal heeft hij ons aldus weten mede te nemen en dat zonder enige inspanning van onzenwege naar de hoogste toppen der Alpen.

Dat het gebergte moeilijke tijden heeft doorgemaakt heeft de spreker ons duidelijk aangetoond door een overzicht te geven van de meningen die hieromtrent werden prijsgegeven. De Heer Soenens kent immers de bergen zoals de literatuur ze gezien en beschreven heeft, en vroeger zelfs gehaat heeft. Zeer uiteenlopende uitlatingen hebben de bergen geminacht.

Indien ze ooit vreselijk werden vernederd en beschouwd als het symbool van hun onbeschaafde inwoners, dan heeft de Heer Soenens bewezen, en dit op een wijze die geen tegenspraak duldt, dat dit alles beslist tot het verleden behoort. Ze hebben op dit ogenblik de eerbied afgedwongen waarop ze tenvolle recht hebben en laten ons zelfs hun superioriteit aanvoelen.

Onbekend is onbemind, en aan de grote bekendheid van de achtbare spreker over de bergen kan men zijn liefde meten.

Daarop vangen we met hem de tocht aan, een beklimming van de Matterhorn.

Vertrekend van een berghut in de vroege ochtend, in de volslagen duisternis en voorafgegaan door de gids. Een moeizame doch obsederende bestijging die gepaard gaat met de revelatie van een onbegrijpelijke schoonheid. De ontmoeting der eenzame trekkers met de dageraad en de herrezen zon. Ze worden gegrepen door de absolute stilte op de top van de berg met als enige getuige de stralende hemel. Het genoegens der overwinning op zichzelf met aan zijn voet de ontwakende wereld die geen deel kan hebben in deze overwinning.

Dan komt de afdaling met dezelfde genoegens, met alle moeite en risico, een ontwrichte schouder, een gebroken arm en een bloedend gezicht als intermezzo.

Midden deze moeite komt de groeiende jaloezie voor diegenen die luilekker genieten van de zon, het water en het zand aan de kust terwijl de trekker worstelt met de ruwheid van de rotsen, om dan uiteindelijk tot het besluit te komen dat men zich zo aangetrokken voelt door de gevaarlijke doch mooie hoogten dat men

de vaste voornemens vergeet die men gemaakt had bij de laatste bestijging. De geheime roep van de hoogten blijkt alle gevaren en waaghalzerijen te doen vergeten. Dit alles heeft de achtbare spreker ons gebracht in een taal die spontaan dichtelijk was omdat ze de weergave was van de onbeschrijflijke genoegens die hij er zelf aan beleefd heeft.

Daarna heeft de Heer Soenens ons twee filmen vertoond die hijzelf had opgenomen.

Het was adembenemend te zien hoe een gehele familie de ambitie koestert bovenop de top te geraken en er dan achteraf vanaf te dalen. Zo maar zonder enige reden, l'art pour l'art, met een enkel genoegens er gekomen te zijn en eens van bovenop te genieten van de overwinning en neder te zien naar de diepte en naar de succesrijke inspanning die daar tussen is blijven hangen.

Vreselijk was het maar dan vreselijk mooi. De achtbare dame van een confrater bekende eerlijk dat dit alles niet voor haar bestemd was hoewel er geen enkel fysisch beletsel in de weg bleek te staan.

De heren van het gezelschap bleken er zich toe te beperken hun adem in te houden; waarschijnlijk hadden ze te worstelen met een sterk opdringend minderwaardigheidscomplex. Alleen de Heer Soenens genoot van een paradijselijk genoegens.

Een tweede film was in kleuren en toonde ons de omstreken van Zermatt.

Er zijn vele filmen die ons de mooie gezichten der Alpen laten zien doch dit was iets geheel anders. Geen sprake van sensatie, niets onpersoonlijks, doch alles gezien en vooral beleefd door een dichter.

Deze film werd onderstreept met de mooie muziek van Dvorak's Nieuwe wereld.

Toen de film ten einde liep en de lichten werden aangedraaid leken allen te ontwaken uit een mooie droom en spontaan werd de Heer Soenens toegejuicht.

Diegenen wier sportiviteit zich enkel beperkt tot het bestijgen van de trappen in het Paleis — wanneer de lift buiten gebruik is — staarden deze Raadsheer-dichter-sportman aan met grote bolle ogen, ogen die ofwel de verrukking openbaarden voor zoveel schoonheid die de spreker ons gebracht had, of de ontsteltenis uitdrukten over de toestand van hun eigen spieren.

We schreven het reeds, de afwezigen hadden groot ongelijk; trouwens in die zaal van de Eerste Burgerlijke Kamer van het Hof werd er nog nooit zo aandachtig geluisterd en toegekeken.

G.T.

MEDEDELINGEN

Belgisch - Luxemburgse Unie voor Strafrecht

Op initiatief van de Voorzitter, de heer Stafhouder Collignon, schrijft de Belgisch - Luxemburgse Unie voor Strafrecht andermaal een prijs uit die zal toegekend worden in de loop van het gerechtelijk jaar 1958 - 1959. Ziehier het reglement :

Artikel 1. — De prijs, die onverdeelbaar is en 10.000 frank bedraagt, zal toegekend worden aan de schrijver van de beste studie uitgewerkt tussen 1 januari en 30 september 1958 betreffende een onderwerp uit het gebied van het strafrecht, de rechtsvordering, de criminologie of de gerechtelijke geneeskunde.

Artikel 2. — De mededingers dienen aan de hierna volgende voorwaarden te beantwoorden :

- van Belgische nationaliteit zijn;
- dokter in de rechter of dokter in de geneeskunde zijn sedert ten minste 15 jaar op datum van 1 januari 1958;

— lid zijn van de Belgisch-Luxemburgse Unie voor strafrecht.

Artikel 3. — Om in aanmerking genomen te worden moeten de ingezonden werken :

- betrekking hebben op de stof, aangeduid in artikel 1;
- ten minste 20 en ten hoogste 40 gedactylografieerde pagina's bedragen met de gebruikelijke ruimte tussen de lijnen;
- opgesteld zijn in de Franse of de Nederlandse taal;
- toegezonden worden aan de Secretaris-Generaal van de Unie, Eerste Substituut P. Van Cant, Gerechtshof, Brussel, ten laatste op 30 september 1958;
- geen naam van de schrijver vermelden.

De naam van de schrijver zal dienen vermeld te worden in een verzegeld omslag met visietkaart, welke zal gekleefd worden op de eerste bladzijde van het werk.

Artikel 4. — De jury, die gelast zal zijn te beslissen over het toekennen van de prijs, zal samengesteld worden door het bestuurscomité van de Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht. Deze jury zal bevoegd zijn om alle moeilijkheden of betwistingen, die zouden kunnen voortspuiten uit de toepassing van het tegenwoordig reglement, te beslechten.

De prijs zal toegekend worden ten laatste op 31 maart 1959.

De jury kan ook de toekenning tot een latere datum, die zij zal aanwijzen, uitstellen.

Artikel 5. — Al de werken zullen, door het feit van hun toezending per post, het eigendom worden van de Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht, die zich het recht voorbehoudt ofwel ze ter beschikking te houden van de schrijvers, ofwel ze rechtstreeks of in vertaling te publiceren.

Voordracht in de Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht

De heer Dr Leon Derobert, professor aan de Faculteit der Geneeskunde te Parijs, zal op zaterdag 11 jan. 1958, om 3 uur 's namiddags, een voordracht houden in het lokaal der 1ste Kamer van het Gerechtshof te Brussel.

Deze grote geleerde heeft als onderwerp van zijn voordracht gekozen : « L'exercice illégal de la médecine et le charlatanisme de la société moderne ».

TAALKUNDIGE KRONIEK

... Het is wel gebleken uit het voorafgaande, hoe onvast, hoe onzeker en hoe verschillend volgens persoon en streken het Nederlands taalgebruik in België is.

Dr. J. Leenen (1).

STUDIE.

II.

In notariële advertenties doet het woord « studie » opgeld. In twee Westvlaamse weekbladen lezen we dit taalmateriaal bijeen.

Studie van notaris...

Inlichtingen ter studie...

Plan ter studie...

Zich wenden ter studie, enz.

Is dat zuiver Nederlands ?

Daarentegen troffen we in een Brusselse krant aan : Kantoor van notaris...

Plan en inlichtingen ten kantore van de verkoophoudende notaris...

Inlichtingen ten kantore van...

Voor alle inlichtingen zich wenden ten kantore (sic) van, enz.

In onze moedertaal staat het niet net het woord « studie » lukraak te bezigen. Welke term hoeven we te bezigen ?

Bij Van Dale treffen we aan : ... Kantoor ... kamer waar notarissen, enz. hun werkzaamheden verrichten.

Bij Koenen luidt het : ... Kantoor, werkvertrek v(an) e(en) notaris, bureau v(an) e(en) advocaat.

Gallas duidt eveneens de goede richting aan : **Etude...**, notaris-, advocaten-, deurwaarders-, procureurskantoor. Acheter une étude de notaire, een notaris-kantoor met de praktijk overnemen.

Voortaan mogen alle notarissen het gallicisme « studie » uit hun geschreven mededelingen bannen. Een enkel woord deugt er : *kantoor*.

* * *

Notariële aankondigingen — verkopeningen.

Beide woorden komen veelvuldig voor in kranten. In het A.B.N. spreken we veeleer over *notariële advertenties*. — Aankondigingsblad is een dialectisme; wij verkiezen : *advertentieblad*.

* * *

Die voorzetsels...

Zich wenden notaris J. T. (West-Vlaanderen, 7-12-'57).

Deze mededeling is niet correct.

In een Brusselse krant vonden we opnieuw :

Voor alle inlichtingen zich wenden tot de werkende notaris.

Bij de zegwijze « zich wenden » is het voorzetsel *tot* ~~ontontbeerlijk~~. We kunnen de bovenstaande aanhaling even overlezen : *Zich wenden tot de notaris J. T.*

A. B.

(1) *Verzorgd Nederlands*. 's-Gravenhage (1956), blz. 43.

TIJDSCHRIFTEN

De Gemeentegids, n° 74-75, 1957 :

M. P. H. : Het vraagstuk der grote agglomeraties in België. — P. H. : De Algemene Spaar- en Lijfrentekas van België.

Nederlands Juristenblad, afl. 43, 14 december 1957 : Dr G. Czakpksi : De aanspraken der door het Nazi-regime vervolgden.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, n° 4517, 14 december 1957 :

Mr C. H. Beekhuis : De vormvereisten voor een codicil (V, slot). — Mr G. H. A. Grosheide Sr. : De tegenwoordiging van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Journal des Tribunaux, n° 4173, 15 décembre 1957 : Charles Firket : L'Art du possible en justice pénale. — Jurisprudence.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, n° 8, octobre 1957 :

M. R. O. Dalcq : Troubles de voisinage et jurisprudence.

Recueil Dalloz, 42e cahier, 14 décembre 1957 :

Melle E. de Lagrange : La femme mariée abandonnée.

n° 50, 11 décembre 1957 :